

Unitárius Élet

71. évfolyam, 5-6. szám, 2017. szeptember-december. Megjelenik kéthavonta.

Kedves Olvasók!

Hazudnék, ha nem vallanám be magamnak is egy kis nosztalgiával azt, hogy nem akármilyen érzésekkel és hangulatban írom meg ezt a pár sort. Amikor ez történik még „csak” advent második vasárnapja előtt vagyunk néhány nappal, és amiért ez „így” van az azért, mert lelkészi minőségemben – már, ha megérem 2018 karácsonyát –, nem írhatok ehhez hasonló bevezetőt, hiszen 2018 júniusában nyugdíjba megyek. Ahogy mondani szokás ennyi „fért bele” pontosabban negyvenegy esztendő, ha egy kicsit paposan és kenetteljesen akarok fogalmazni azt mondhatnám, hogy több mint négy évtizede taposom az Úr szőlőjét. Szép, hosszú és kegyelmi idő. A karácsonyi evangélium bevezető sorának első szavaival ezért is mondom, idézem azon nyomban ide, hogy: „Dicsőség a magasságban Istennek...”

Kedves Testvéreim! Azt kívánom Számotokra 2017 karácsony előtt időszakban, hogy figyeljete az érkezőre, figyeljete arra, aki az ajtó előtt áll és zörget, és aki bebocsátást kér mindannyitok hajlékába, otthonába és lelkébe, hogy Nálátok és Veletek vacsoráljon, mert csak Ő hozhatja el számunkra a karácsonyi öröm, szeretet, megelégedés és igazi boldogság evangéliumát. E mellett kívánok számotokra templomba járó jókedvet karácsonykor, annak mindhárom szép ünnepi napján, hiszen az idén nem csak a székely falvakban lesz háromnapos a karácsonyi ünnep, hanem itt is, és az azt követő esztendőforduló napokban egyaránt. Miközben ezt tesszük, ne feledjük el egy pillanatra sem azt zsoltározni, hogy:

„Dicsőség a magasságban Istennek, és béke a földön a jóakarátú embereknek.” Ámen.

Kászoni Kövendi József

Mert megérdemlem

„Ne tévelyegjetelek, Istent nem lehet megcsúfolni. Mert amit vet az ember, azt fogja aratni is.” (Gal 6,7)

Szerető Gondviselő jó Atyánk! Jól tudjuk, érezzük, Te vagy, aki mindkettőt megadja: az akarást és a cselekvést is. Te adod a vágyat, amely magával ragad. Segíts abban, hogy ha valóban elragad minket ez a vágy, mi is megragadjuk a vágyakozást; ha magával sodor minket, valóban adjuk is át magunkat. Segíts abban, ha közel jössz hozzánk hívásoddal, mi is álljunk készen elhívatottságunkkal, szenteljük meg vágyakozást, hogy erős és kipróbált legyen, amely méltóvá tesz részesülni az úrvacsorában. Mennyei Atyánk, a vágy a te ajándékod, senki sem képes rá, ha tőled nem adatik. Imádkozunk, hogy akik ma egybegyűltek, szívbeli vágyakozással járulhassanak az Úr a szent asztalához, és ha távoznak onnan, még erősebb vágyakozással keressék Őt. Ámen. (S. Kierkegaard)

Ünneplő Gyülekezet, Kedves Keresztény Testvéreim! Terítve az Úr asztala, mert ezen a vasárnapon hálaadó ünnepet szentelünk. Megköszönjük az aratást, annak, aki azt adta nekünk. Megköszönjük annak, aki a kémiai elemeket mennyei tudásával egyesíteni tudta, hogy élő búzaszem legyen belőlük, aztán majd kenyér az asztalunkon, és legvégül legyen fizikai erő és élet a tagjainkban, ami egy magasabb, mennyei élet hordozója is lehet. Aki a mi emberi testünket a maga tudásával és szeretetével egyáltalán egyberakta, születésünk óta táplálja és gondoskodik róla, ő ezen a vasárnapon emlékeztet arra, hogy mindezt tőle kaptuk. Nem öneki van szüksége a mi hálánkra, mert ő nagyon jól elvan anélkül – a mi saját, emberi életünk hiányos, sőt üres, ha még annyit sem tudunk mondani mindezért, hogy köszönöm. Legyen hát ez a vasárnap valódi hálaadás, szülessenek hálaáldozatok, és teremjenek olyan imádságok a szívekben, amikben valódi új életre fordítjuk magunkat, ha tényleg szívből énekeltük az előbb, hogy „Fogadást tésznek néked itten, tisztelvén tégedet”.

A 65. zsoltár felirata szerint aratási, hálaadási ének. Szenczi Molnár Albert fordításában a magyar irodalom talán legszebb versfordítása, amit a 9. versben is olvashatjuk, amely sajnos, már nem került be énekeskönyvünkbe: „A szép sík mezők ékeskednek / Sok baromcsodákkal / Villognak a szép szántóföldek / Sűrű gabonákkal.” Párhuzamba állítható Jézus szava is, amikor ő ezt mondta tanítványainak: „Emeljétek fel szemei-

teket, és lássátok meg a tájékokat, hogy immár fehérek az aratásra!” (Ján 4,35)

Ez a pár szó, hogy „villognak a szép szántóföldek” tulajdonképpen olyan egyszerű, költői erőben mégis olyan páratlanul pompás! Az igazán nagy költők kevés szóval is sokat tudnak mondani, még a szavak zenéje is csupa üzenet – hát így engedjük magunkhoz hálaadó ünnepünkön ezt a pár szót, „Villognak a szép szántóföldek.”

Ma tehát a betakarítás szépségéről, biztonságot teremtő megnyugtató voltáról gondolkodhatunk együtt, a tüzes napfény érlelte bőségről, a terített asztalról, és életünk mivoltáról, még akkor is, ha esetleg éppen valami mást hoztunk volna ma ide a szívünkben.

Mert az aratási ünnep ősidőktől fogva magától értetődik, amiről csak a hálátlan szívű ember felejtkezik el. Amikor azonban ilyen szépet hallunk, hogy „villognak a szép szántóföldek”, most eszembe jut az is, hogy mennyi le nem bomló műanyag hulladékot földelünk el évente csak itt a mi hazánkban is, mert az a legolcsóbb hulladékkezelés. Hogy valódi ellenőrzés hiányában sok ezer tonna veszélyes hulladékot hozhattak be un. fejlett országokból és földelhettek el minálunk. Hogy az ivóvíz tisztítása egyre költségesebb mindenhol a világon, mert olyan anyagok kerülnek a források a, folyókba. Amiből e pillanatban az következik, és ezt is felelős szakemberek mondják, hogy az előttünk álló háromszáz évben maga az is eldől, az emberi faj egyáltalán fennmaradhat-e a Földön vagy sem.

192. ünnepi énekünk a LXV. Zsoltár nem csak a villogó, szép szántóföldekről szól utolsó versszakában, hanem azt is kimondja, hogy „Rajtam a bűn elhatalmazék terhelvén engemet.” Igen, ahol terített asztal várja a templomból hazaérkezőket, ahol roskadáig van földi jókkal a hűtőszekrény, ahol a gyerekek nyugodtan eldobálhatják a tízoraikat és fanyalognak a turkálhatnak az iskolai ebédben, hogy „fűj, de utálom”, mert tudják, hogy a szüleik minden kívánságukat úgyis azonnal teljesítik (instant gratification) – tehát ahol minden megvan, sőt még fölösleg is bőven akad – ott nagyon is aktuális lehet az őszinte magunkba nézés. És ez nem csak anyagi javainkkal való gazdálkodásunkra érvényes, hanem az időnkkel, erőinkkel sőt, az érzelmeinkkel és indulatainkkal való gazdálkodásra is, hiszen emberi életünk tulajdonképpen egyetlen nagy, egységes háztartás.

Igenis fel kell ébrednünk, és szükséges az életünk megfordítása, megtérése – és pedig egyéni életünkben éppen úgy, mint globális méretekben. Az égvilágon semmit meg nem oldott magától az emberiség történelmében az un. fejlődés, ma legfeljebb immár gépekkel tudjuk egymást gyilkolni és tesszük is, így sokkal nagyobb tételben és hatékonyabban, mint valaha. De az emberi problémák, az erkölcsi megújulás gyötrelmei pontosan olyan szülési fájdalmak ma is, mint az évezredekkel ezelőtt volt. Egy szenvedély uralmától ma sem-

mivel nem könnyebb és nem is nehezebb megválni, mint a görög vagy római időkben. Mindenki ugyanazokkal az örök emberi feladatokkal néz szembe, amikor meg akarja tisztítani az életét, mint bármikor a történelem során. Ezt azért fontos kimondani, mert vannak, akik azt mondják magukban, hogy így nem szenved senki, mint én, ilyen nagy, megoldhatatlan feladat másnak nem jutott, mint nekem. Sok embert húz le szinte egészen a tehetetlenségig a saját önsajnálkozása. Mások pedig elszállnak, hogy itt az új korszak, ez már az információ világa, itt a demokrácia és a tudomány, már csak az emberiség egysége hiányzik – azt pedig megoldjuk a globalizációval, a kereskedelmileg egységes világ látomásával. E pillanatban azonban semmi jele, hogy a gazdasági információáramlás helyébe a szellemi-erkölcsi tudás áramlása lépne, hogy az ilyen típusú információcsere szaporodna, hiába van ezer tévécsatornánk és millió okos telefonunk. A spiritualitást pedig egészen biztosan nem a meghalt lelkekkel és a titokzatos helyekkel és erőkkkel való kapcsolat keresésében találhatjuk meg, hanem a saját életünk erkölcsi megújításában. Csak a vágyakozás öröksége marad állandóként a teljes emberi, Isten felé forduló értelmes, tartalmas életre.

Azért is így van ez, mert az aratás szó nem csak a maga konkrét „termény betakarítás” értelmében jelenik meg előttünk a Bibliában, hanem szimbolikus fogalomként is, az ember egyéni cselekedeteinek következményeként. Ezt hallottuk az előbb: „*Ne tévelyegjétek, Isten nem lehet megcsúfolni. Mert amit vet az ember, azt fogja aratni is.*” Ez a mondat arról szól, hogy az Örökkévaló beleszerkesztett ebbe a világba bizonyos törvényeket, és őt nem lehet korrumpálni, hogy csak éppen most az egyszer függessze fel azokat, mert nekünk úgy kényel-

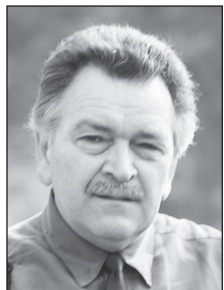
mesebb lenne. Nagyon is kényelmetlen dolog néhanap, hogy megvan az ideje a vetésnek és a kiszaggatásnak is, és ezért aztán nem lehet a legnagyobb hőség idején vetni, csak tavasszal vagy ősszel. És Isten beleszerkesztette a valóságba azt is, hogy amilyen mértékkel mi mérünk, az emberek is elkezdenek nekünk ugyanazzal a mértékkel mérni, sőt, még ráadást is adnak, meg is púpozzák. Meglepetésszerűen vesszük észre, hogy pontosan azt kapjuk vissza másoktól, amit mi megengedhetőknek tartottunk velük szemben. Mert hát az élet csak ilyen, és mi emberek nem tudunk egykönnyen fölé emelkedni a sérelmeinknek, akár milyen nagy lelkek volnánk is elviekben. Amit vet az ember, azt fogja aratni is.

Őszi hálaadás alkalmával jusson eszünkbe mindaz, amit mohóságunkkal és mértéktelenséggel vétünk a saját életünk, egymás, és maga a lábunk alatt lévő Föld ellen is. Ebből csak megfordulni lehet, ezen nem segít semmilyen evolúció és semmilyen szép történeti fejlődés. A világ nem fejlődik, a világ pontosan olyan, amilyen mindig is volt – csak mi emberek magunk változhatunk. Az pedig ritkán megy fájdalom és kín nélkül, ahogyan a kisdéd sem születik fájdalom nélkül. Ne vádoljuk, és ne hibáztassuk egymást, mert rendszerint éppen azt kapjuk vissza másoktól, amit mi adtunk nekik. Ha bajok vannak körülöttünk, akkor ne egymás vétkeit nézegessük és ne azokat emlegessük, hanem nézzünk a tükörbe, mert ez a gyógyulás útja. Ha nem adtunk szeretetet, hát ők sem fognak azt adni. Ha mosolyt és jóságot adunk, elfogadást és támogatást, akkor tőlük is azt fogjuk kapni. Így legyen. Ámen.

Bartha Mária Zsuzsánna

Szolgálatkész várakozás

„*Hasonlítsatok azokhoz az emberekhez, akik urukra várnak, hogy mihelyt megérkezik a menyegzőről és zörget, rögtön ajtót nyissanak neki.*” (Lk 12,36)

Kedves Testvéreim, Szeretett Atyámfiai! Vártuk, nem vártuk, akartuk, vagy nem, megérkezett, itt van advent, a várakozási idő kezdete. Olyan időszakba léptünk, amikor nemcsak a régi tapasztalatok gyülekeznek bennünk, hanem – mondjuk ki – új remények is szárnyra kelnek. Azért hiszem ezt, mert bizonyára alig van közöttünk,

viszont az istentiszteleteket látogatók között bizony senki sincs, – aki korára való tekintet nélkül ne nézne reményteli hittel a karácsony felé. Reménykedik a kisgyermek, hogy mi is lesz majd a karácsonyfa alatt, bízódik az ifjú, hogy elérkezik számára a régen várt

esemény, reménykednek ez erejük teljében levők, hogy majd csak összeáll a szükséges anyagi az ünnepre, s végül, de nem utolsó sorban reménykednek az idős embertársaink, hogy számukra is tartogat még a jövőendő karácsony valamilyen meglepetést.

Éppen az idősekre történő odafigyelés alapján rájöttem a következő megállapításra, s ez teremte meg bennem a mára leírt és elétek tárt gondolataimat. Nem tudom megmondani, hogy kitől származik az eredeti meglátás, de jelzem, hogy olvastam valahol. Az író egyfajta várakozáshoz, ma azt mondhatom, hogy adventhez hasonlította az idősek korát. Az említett ismeretlen mesélte, hogy, amikor nyugdíjba vonul egy ember, akkor – legyen nő, vagy férfi – általában mindenki kézbe kapja, átveheti a maga virágát, virágcsokrát. Legtöbbször koccintanak is az illető egészségére. Ezzel azonban egy új állapotot könyvelhet el az életében. A legtöbb esetben a „nagy várakozások kora” következik. „*Várakozás /.../ otthon, az előszobában, hogy kopog-e a postás lépte, várakozás lent a téren, egy kis padon, bottal a kézben. Mindenre várni kell. Reggel a tejre és este az álomra...*”

„Mindenre várni kell” – emelem ki a fenti gondolatból az egyetlen mondatot. S amit elhallgatott a szá-

momra ismeretlen gondolkodó, azt hál'Istennek kimondjuk mi: „Mire vár igazán az ember? Szépségre... hogy élvezze? - Gazdagságra... mely utat nyit az élethez? - Hatalomra, amely mások felett jogot biztosít neki? - Háború nélküli tartós békére? Örömré, amely az életet megvidámítja? Szeretetre, amely magát önmaga fölé emeli? Mindenre vár! De a beteljesülés újabb vágyat ébreszt, új lehetőségek támadnak vágyainak horizontján.” (Vasárnapok – Ünnepnapi: 21. old.)

Lépjünk csak vissza a kissé hátrahagyott szentleckéhez. Igencsak fontos ez nekünk, hiszen ismét egy olyan tanítással állunk szemben, mely sokunk számára nem ismeretlen. Korábban beszéltem már a készenlét fontosságáról. Most nem azokat a gondolatokat ismételgetem, hanem a várakozási időszakra vonatkozó tennivalóinkat sürgetem.

Jézus arra kér bennünket, hogy hasonlítsunk azokhoz az emberekhez, akik urukra várnak, hogy, amikor megérkezik, azonnal ajtót nyithassanak neki. Most pedig nem azon van a hangsúly, hogy egyfajta szolgálatot végzünk urunknak azzal, hogy kinyitjuk neki az ajtót, hanem arra összpontosíthatunk, hogy „mivel érkezik”, mit hoz nekünk. Ha ebben az összefüggésben látjuk magunkat és családtagjainkat, akkor megerősít hitünk, hogy urunk nem érkezik vissza „üres kézzel”, vagyis meg lesz az eredménye várakozásunknak.

Korai gondolatnak számít ma az ajándékozás, de szaladjunk bátran előre. Ha jön az ünnep, akkor mindenik családtagunkra gondolunk. Úgy szeretjük, hogy senkit se feledjünk ki a sorból. Mindenkinek keressük az ajándékot, hogy bármilyen csekélységgel, de meglepetést okozzunk. Ez így van jól! Ebben az esetben igaz, hogy mindannyian várunk is bizonyos ajándékokra. Sőt igazoltnak látszik Bánk József püspök meglátása, aki a szépséget, gazdagságot, hatalmat, tartós békét, örömet, szeretetet hangsúlyozza. Valljuk be, hogy mindenkinek kijár valamelyik a felsoroltak közül.

Most azonban visszatérek korábbi gondolatomhoz. Vagyis a nyugdíjba vonult, ha tetszik, akkor régóta nyugdíjban levő atyámfiaiakra gondolok ismét. Sőt felteszem a kérdést, hogy mi tölti ki az őket szüntelen várakozását? Mi az a „minden”, amire ők várnak? Általában, vagy közelebbről most, advent időszakában? Persze az ők eszével kell gondolkodnom. Szerényen szóló szájukkal kell kiejtenem a szót, hogy minél jobban hasonlítsak rájuk. Mert – bevallom – az ők, s az én várakozásom és bizonyos tekintetben a tiétek, nem azonos. Miért? Éppen azért, mert különböző ajándékokat várunk egymástól. Nem sorolom, hiszen említettem már a korosztályonkénti várakozásokat, s inkább arra összpontosítok, amire idős atyámfiai, s ez nem más, mint a szeretet. Igen, kimondottan szeretetre vágynak. S mindarra, ami ebbe a fogalomba, érzésbe belefér. Nyugalom, megértés, gondoskodás. Ennyi. Ők ugyanis már egy egészen másabb várakozásban élnek, mint mi, a többség. Vallásos értelemben is.

Most szeretném, ha még egy kicsit megmaradnánk a szentlecke tanítása mellett, s annak további összefüggésében figyelnénk az idősebb korosztály adventi várakozását. Ők teljesen tisztában vannak a szolgálat

önzetlen oldalával. De azzal is, hogy az ő életük nem volt más, mint egy folyamatos szolgálat. Egy igen nehéz feladat a kötelességek sorában. Nem könnyű ugyanis évtizedeken át, figyelni az „ÚR” minden mozdulatát. Nehéz feladat az állandó készenlét. S ők már régóta túl vannak azon, hogy ezen a téren bizonyítsák alkalmasságukat.

Éppen ezért érthető mindannyiunk számára és főként azok részére, akik még nem tartoznak az idősek korosztályába, hogy csupán egyetlen tényező létezik számukra a várakozás, az advent időszakában. Ez pedig csakugyan nem más, mint a szeretet. És miért? Azért, mert többnyire minden más, értékét veszítette. Legálábbis számukra. Nem meghatározó már a szépség, vagy a gazdagság. De nincs szükségük a hatalom gyakorlására sem. A tartós békét szívükben elraktározták, s az öröm már egészen más forrásból ered, mint annak idején. De a szeretet, az igen. Arra szükségük van, mindennél jobban. Sokszor beérik, sőt megelégednek, s egyszerűen szeretetnek nevezik már azt is, ha egy gyöngéd figyelmességben részesülnek. Ez az, tehát, amire naponként várnak, ennek újbóli megjelenését remélik az ünnep megérkezésével, s erre mondják, hogy bár van néhány dolog életükben, melyet nélkülözniük kell, mégis, ha egy cseppnyi szeretetet kapnak valakitől, máris boldog embernek tudják magukat. Ez az adventi beteljesülés számukra, mely újabb vágyat ébreszt bennük a holnap iránt, s mely új lehetőséget nyit szerény vágyaik idős látóhatárán.

Kedves Testvéreim! Mondhatni könnyebb nekünk mindig mással foglalkoznunk. Mások életét terelnünk szabályos mederbe. Az advent azonban, figyelmeztetően számunkra is komoly felelősségeket hoz elő. De egy pillanatig sem szabad elfelednünk, hogy míg vágyakozunk életünk egy-egy újabb áldására, vagy éppen a másoktól, akár szeretteinktől jövő ajándékokra, nekünk is komolyan oda kell figyelnünk cselekedeteinkre.

Ezért a következőképpen látom mai szentleckénket, amikor magunkra alkalmazom tanácsait. Arra kér Jézus, hogy „legalább” egy kicsit hasonlítsunk azokra az emberekre, akik éberen, szolgálatkészen várakoznak urukra, hogy amidőn megérkezik, talán kopogás nélkül beléphessen a házba. Legyünk mi is „ugrássra”, szolgálatra készek, hogy önként, minden külső kérés nélkül megtegyünk valamilyen szívességet, bármilyen szolgálatot. Hogy kivel szemben? Egyszerű, szinte mondanunk sem kell, hogy elsőrendű feladataink közé tartozik, hogy szolgáljunk szeretteinknek, általában embertársainknak. Hogy milyen alapon? Csak annak köszönhetően, hogy ők is igen sokszor látnak el hasonló feladatokat, amikor rólunk gondoskodnak. Itt kap helyet, pl., annak a szeretetnek a gyakorlása, melyre várnak idősebb atyámfiai.

Másodlagosnak hagytam azt a készenlétet, mely hitünk gyakorlását jelenti. Szerintem egyáltalán nem elegendő, ha időnként, főleg nehézségek között keresünk Isten közelségét. Még az sem elegendő, ha megpróbáltatásaink idején keresünk útbaigazítást Jézus tanításai között. Nehéz feladat, de nyilvánvaló, hogy ebben a tekintetben is állandó éberséget kell mutatnunk.

Végül pedig megemlítem Lacordaire egyik adventre szóló gondolatát, aki szerint „az emberi történet két korszakra oszlik. Az elsőben az ember várt Istenre, a másodikban Isten vár az emberre. Valóban! Advent évezredek sóhaját idézi, amikor az emberiség epedve várta a Megváltót. Adventus: eljövétel – és a várt elérkezett a történelem tanúsága szerint.”

Arra kérlek Testvéreim, hogy egy hétig gondolkodjunk csak el ez utóbbi megjegyzés fölött. Ugyanakkor részletesen vegyük számba jövőre szóló vágyainkat és harmadsorban szenteljünk egy kevés időt azoknak is, akik várnak ránk, mint a „Messiásra”, hogy hozzájuk belépjünk, egy jó szót szóljunk, szívből megsimogassuk őket, hogy szeretetet kapjanak tőlünk. Ez nem csak nekik jelent majd adventi beteljesülést, hanem számunkra is igazi örömet hoz akkor, amikor minden okunk meg lesz majd az örömről. Ámen.

Láttuk Jézus csillagát

Amikor a júdeai Betlehemben Heródes király idejében Jézus megszületett, bölcsek jöttek napkeletről Jeruzsálembe és kérdezősködtek: „Hol van a zsidók újszülött királya? Láttuk csillagát napkeleten s eljöttünk, hogy bemutassuk neki hódolatunkat.” (Mt 2,1-2)

Kedves Atyámfiak, szeretett ünneplő Testvéreim!

Gyorsan szállnak, peregnék napjaink, s hasonló sebésséggel tűnik el a karácsonyi ünnep is. Így, hát javasolom, hogy még ma beszéljünk azokról az eseményekről, melyek Jézus születéséhez köthetők. Éppen ezért választottam egy igen ismert alapgondolatot mai szentleckeként. Úgy hiszem, hogy hasznos, lelki kirándulás számunkra, ha sikerül meglátnunk Jézus csillagát és társulhatunk a keleti bölcsekhez is, hogy elmenjünk velük Jézus jászolbölcsőjéhez, s látogatásunkon túl vigyünk is valamit neki értékeinkből, melyekkel végeredményben Isten áldott meg minket.

Döntsük el gyorsan, hogy vállaljuk-e a keleti bölcsekkel a társaságot. Miért kérdezem ezt? Azért, mert, ahogyan ismerem magunkat, nem szívesen vállaljuk bárkivel a közös utazást. Amiként nem szívesen osztjuk meg enni-innivalónkat, szállásunkat, pénzünket, vagy általában mindazt, ami a földi lét anyagi vonulatához köthető, megválogatjuk azokat az embereket is, akikkel örömeinkben is részesülni akarunk. A magam részéről nem tartom egészséges magatartásnak ezt, de ki kell emelnem, hogy egyféle valósága életünknek.

Kik voltak, tehát a keleti bölcsek? Filozófusok, a befolyásos nemesi osztály képviselői, akik rendelkeztek a nemzet vagyonának és tudásának nagyobb részével. Közülük sokan kiváltották a közemberek ellenszenvét, hiszen kihasználták az egyszerű emberek hiszékenységet, mások viszont egyenes emberek voltak, akik rendszeresen kutatták Isten gondviselését. Na, ilyen utóbb említett emberek voltak a keleti bölcsek. Így már vál-

laljuk velük a közösséget, s hajlandóak vagyunk egy közös kirándulásra is.

Feltettem magamban a kérdést, hogy miért emelték ki az evangéliumi tudósítások a keleti bölcseket, illetve a pásztorokat. Mi történhetett, hogy nekik állítottak először emléket azzal, hogy Jézus első látogatóiként említik. Nem kellett sokáig kutakodnom, hiszen azonnal ráébredtem, hogy ennek három fontos meghatározója volt. Az első, szinte általánosan elterjedt igény a világosság. Azt mondhatjuk, hogy, mint mindenki, úgy ők is vágyakoztak a testi-lelki világosság után. A második tényező egy megérzés lehetett, mely bizonyos tekintetben, összhangban volt a jövőndölésekkel. Vagyis azzal, hogy a nemzetnek megváltója fog hamarosan születni, aki királyként feloldja a feszülő ellentéteket és rendez minden zavaros problémát. Ez valószínű, hogy hitükben élt egyfajta reményként. A harmadik, szerintem döntő tényezőként minősíthető, hogy észrevettek egy különös fényű csillagot. S amiként mi is összekötjük a csillaghullást valaki halálával, természetesnek tarthatjuk a keleti bölcsek részéről is, hogy egy „új ember” születését fedezték fel a különös fényű csillagban.

Kedves ünneplő Testvéreim! Nem lehetünk túlzottan önzőek. Legalább, így ünnep érkezésével mélyen, igazságosan szembe kell néznünk saját magunkkal. Miért mondom ezt? Azért, mert megkérdeztem, hogy akarunk-e együtt utazni a keleti bölcsekkel, viszont azt a kérdést már elfeledtük, hogy vajon ők szeretnének-e egy úton haladni velünk? Vajon elfogadnak-e társaságukba minket? Másrészt pedig meg tudjuk-e határozni társadalombeli, nemzetbeli, vallásbeli helyünket? Én senki helyett nem válaszolhatok, csak annyit mondok, hogy bízom a keleti bölcsek megértésében, s nagyra értékeli majd szándékomat, hogy hozzájuk kívánok csatlakozni. Amennyiben elfogadnak, akkor még amúgy is számtalan kérdés tevődik fel. Legalábbis, az előbb említett három tényezővel kapcsolatosan. Lássuk csak!

Ugye nem tévedek, ha merészen kijelentem mindenkinek nevében, hogy – főként, akik jelen vagyunk – mindannyian kívánjuk a világosságot. Szeretjük, ha fényben telnek napjaink és szeretjük a lelki világosságot is. Egy unitárius ember különben sem botorkálhat sötétségben. Főként nem a lelkiek terén. Éppen ezért, elmondhatjuk merészen – ha megkérdeznének a keleti bölcsek, hogy nagyon vágyakozunk már egy olyan világosság után, amit hiányoltak ők is mindennapi életükből. De nemcsak nekünk van szükségünk erre a fényre, hanem azoknak is, akik sötétségben tartják embertársaikat, nem beszélve arról, ha éppen önmagukat rejtik mindig véka alá.

A második tényező a szabadítás területére vezet. Megannyi nehezéke van életünknek. Azt mondjuk, hogy lelki életünkre fektetünk első sorban hangsúlyt. Ez szép és igen dicséretes, de az a nagy baj, hogy soha nem szabad szem elől téveszteni az emberi élet olyan nehézségeit, melyek elég sok ember életének meghatározói. Nem kell a fényűzésre gondolnunk ebben az esetben, hanem csupán a betevő falat bizonytalan voltára. Közelebbről: sok embernek az okoz gondot – éppen karácsonykor, hogy miként teremti elő a

szükséges betevő falatot. Nem nagyítom a problémát, hiszen ezt tapasztaljuk számos médiában is a karácsonyi gyűjtések rendjén. S mert csakugyan nagy teher a létet fenntartó kenyér előteremtése, ehhez képest eltörpül az a másik gond, hogy vajon mi legyen az ajándék, melynek megörülne a gyermek, vagy valamelyik másik családtag?

Bármennyit is beszélünk, mindenkinek az a teher, melyet éppen ő annak érez. Így mindenki attól a gondtól szeretne szabadulni, ami a legjobban foglalkoztatja. Ebben az összefüggésben azt kell értenünk, hogy gondja megszűnése érdekében várja, reméli a megváltó, a szabadító megszületését. Itt azonban még mindig van egy említésre méltó gondolat. A keleti bölcsek mind anyagiak, mind pedig a tudás tekintetében gazdagok voltak. Reménységük – a jövődőlést illetően – mégis lelki területre vonatkozik. Rosszindulatúan azt mondhatnánk, hogy bizonyára nem találták igazságtalannak saját helyzetüket másokéval szemben, de erről nem szabad ma beszélnünk. Térjünk vissza inkább arra a gondolatra, hogy elfogultak vagyunk-e várakozásainkat illetően? Másodsorban pedig van valami, amit nem tudtak a keleti bölcsek Jézussal kapcsolatosan, mi viszont ennek az ismeretnek a birtokosaivá váltunk. Ez pedig az a tény, hogy nem a földi hatalomnak megfelelő tulajdonságokkal született Jézus, hanem olyan lelki adottságokkal, melyek beteljesítették az elesett, szenvedő, nyomorúságot látó ember várakozását. Kedves ünneplő testvéreim! Amennyiben ilyen érzések vezetnek, akkor a helyes úton vagyunk.

Végül pedig maradt még egy tényező, amit feltétlenül meg kell említenem, hiszen éppen ez adta a végső indítékot a keleti bölcseknek: a csillag feltűnése. Nem akarok senkit sem sértegetni. Nem áll szándékomban és nem is alkalmas a pillanat. A kérdés viszont magától adódik. Mi fontosabb számunkra: egy csillag megjelenése, vagy lehullása? A bántás abban rejtőzik, ha azt mondom, hogy ez utóbbi! Miért? Azért, mert évek, évti-

zedek alatt tapasztalhattuk, hogy mit jelentett számunkra egy kedves hozzánk tartozó. Amikor eltelnek az évek, elveszítünk magunk mellől valakit, akkor tapasztaljuk, hogy milyen űr maradt köztünk és milyen üresség keletkezett a szívünkben is. Ezért nem tévedünk, ha azt mondjuk, hogy jobban odafigyelünk egy lehulló csillagra, mint egy új, megjelenőre.

A ma üzenete – Jézus csillagának feltűnésében – idekapcsolható. Amennyiben eddigi életünkben volt valaki, aki segített terheink elhordozásában, akinek vállán elsírhattuk bánatkönnyeinket, aki mindig biztató szavával felemelt életünk süllyedő útvesztőiből, ha volt valaki fontos az életünkben, akit soha nem értékeltünk kellőképpen – de most már lehullt a csillaga, – akkor csak abban lehet reményünk, hogy évről évre, a világosság győzedelmének idején, Jézus csillagának megjelenésekor feltűnik lelki életünk egén az a régi csillag is. Az, mely fénnel töltötte meg egész, elmúlt életünket és melytől mindig eltakartuk a szemünket, hogy ne bántsa a fény.

2017. karácsonyán azért ünnepelünk mi unitáriusok, mert hallottuk, hogy napkeletről Jézus után érdeklődő bölcsek tudakoztak Jeruzsálemben, s mivel élő vágy volt bennük a világosság, régi ígéretek beteljesülése, egyéni várakozások után, arra gondoltunk, hogy tiszteséget teszünk. Legyen áldott minden egyes ünnepi alkalom, melyben magunkért, másokért, szeretteinkért, az egész világ jövődjéért imádkozhatunk. Adja Isten, hogy éppen imádságaink, reménységünk nyomán, fényesebb, boldogítóbb legyen a holnap, s kevesebb az olyan embertárs, aki továbbra is kételkedve fogadja a csillagot, mely bármikor megjelenhet életük egén.

Ilyen gondolatokkal kívánok továbbra is áldott ünnepet, valamint 6 nap múlva Istentől áldott, békés, boldog, reményekben és beteljesülésekben gazdag Újszentdőt. Ámen.

Pap Gy. László

70 éves az Unitárius Élet – születésnap konferencia

2017. október 14-én került sor a 70 éves Unitárius Élet folyóiratunk születésnap konferenciájára. A konferencia megrendezésének ötletét **Elekes Botond** főgondnok vetette fel még 2016-ban, amikor a 2017-es év jelentős évfordulóit tekintettük át az Egyházkerületi Képviselő Tanács ülésén.

Az ötletből megvalósítás lett és ennek eredményeképpen gyűltünk össze a Budapesti Unitárius Egyházközség gyülekezeti termében folyóiratunk születésnap köszöntésére.

Elekes Botond főgondnok köszöntő beszéde nyitotta meg a konferenciát, majd **Kriza János** főszerkesztő ismertette a lap jelenlegi helyzetét.

Ezt követően a következő előadásokra került sor: **Béres-Muszka Ibolya** *Unitárius Élet 70 – A lap hét évtize-*

Pillanatkép a konferenciáról (Mester Éva felvétele)

dének sajtótörténeti áttekintése; **Retkes Attila** *A Duna-Tiszaközi Unitárius Szórványegyházközség megalapítása és első évei (1944–1949)*; **Molnár Lehel** *A kiegyezés utáni unitáriusok helyzete és az egyház 300 éves fennállásának megünneplése 1868-ban*; **Dr. Kovács Sándor** *A magyar unitárius sajtó 1861-1948 között*.

A konferenciát **Kászoni Kövendi József** püspöki helynök végszava zárta.

Béres-Muszka Ibolya az egyházkerületi könyvtár és levéltár vezetője az Unitárius Élet régebbi számaiból és a folyóirathoz kapcsolódó dokumentumokból a helyszí-

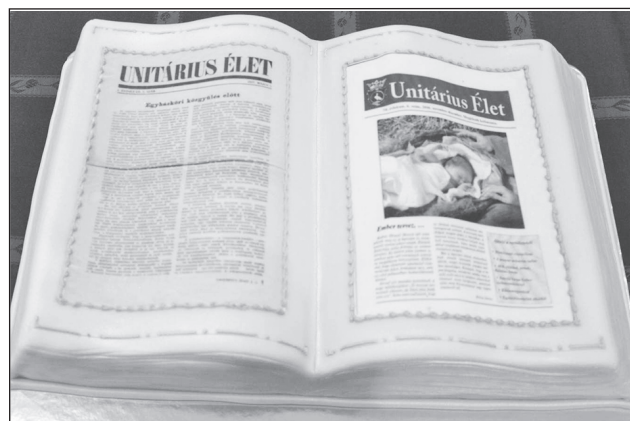

A konferencia előadói: Dr. Kovács Sándor, Béres-Muszka Ibolya, Retkes Attila, Molnár Lehel

nen megtekinthető kiállítást szervezett és születésnapjára meglepetésként egy gyönyörű tortával kedveskedett a megjelenteknek, amely a folyóiratot mintázta, tetején a 1947-ben megjelenő első lapszám és az utolsó lapszám címlapjainak képével.

A szerkesztőség nevében ez úton is megköszönöm az egyházkerület támogatását a konferencia megszervezéséhez, az előadóknek a színvonalas előadásokat és a résztvevőknek a megjelenést, ami biztatást jelent arra nézve, hogy munkánkat minden nehézség ellenére folytatni kell.

Kriza János

A születésnap meglepetés torta (Mester Éva felvétele)

Unitárius Élet 70

A lap hét évtizedének sajtótörténeti áttekintése

Az Unitárius Élet lapelődje az *Unitárius Értesítő* volt. 1922. június és 1944. augusztus között jelent meg, többnyire havilapként, de egy rövid ideig 2 hetente is. A békeszerződést követő első lapot Józán Miklós alapította a trianoni Magyarországon, az itt élő unitárius közönség számára. Az Unitárius Értesítő felekezeti missziós célokat is szolgált. Idézet Józán Miklós beköszöntőjéből: „*Kedves Atyánkfia! Kopogtatunk ajtódon, mint jó barátok. Bocsáss be! Fogadj szívesen mert mi jó hírt hozunk a közös oltár mellől... Azt akarjuk, hogy ebben a hazában minden egyes unitárius férfi és nő, gyermek érezze, hogy ő valamely unitárius szervezethez tartozik. Azt akarjuk, hogy meghallják és megértsék, hogy mi békés együttműködést óhajtunk a többi egyházzal, s az egyenlő elbánás és kölcsönösség elvét hangoztatva tenni is akarunk ezért...*”

Szerkesztők: Józán Miklós 1922-1928; Barabás István 1929-1932; (Jancsi) avagy Iván László 1933-1937 haláláig; Ferencz József 1937-1942; Dr. Szent-Iványi Sándor 1942-1944 a lap megszűnéséig.

Publikáló munkatársak: Perczelné Kozma Flóra, Botár Imre, dr. Csiki Gábor. A lapban a 30-as évek végére alakultak ki rovatok: pl. *Erdély* (híryanag, tudósítások), vagy *Hősök*, *emberek* rovat az unitárius múlt

kiemelkedő alakjairól szóló megemlékezésre szolgált. A *Krónika* elnevezésű rovat részletes beszámolót adott a lezajlott közérdekű egyházi eseményekről. Az *Ifjúság* hírt adott a hitoktatási kérdésekről, ifjúsági rendezvényekről, a cserkészcsapat működéséről.

A lap érdekessége, hogy az iparosok, kereskedők rendszeresen hirdettek a lapban. 1938-ban egy ifjúsági melléklet is megjelent *Szentábrahámi pihenő* címmel.

A lap éves előfizetési ára 1944 első felében még korábban volt megadva (100 kor), szeptembertől (5) pengőben. Több nyomda váltotta egymást, míg 1932-1944 között Máté Ernő nyomdája adta ki a lapot, majd ugyanez a nyomda jelenik meg 1947-ben az Unitárius Élet impresszumában is. A szerkesztők érdeme, hogy az Unitárius Értesítőt a 2. világháború idején is viszonylagos rendszerességgel ki tudták adni.

Az Unitárius Élet alapításáról és az indulásról így vall Kereki Gábor az első lapszám beköszöntőjében: „*Több kísérlet történt arra, hogy lapunkat újra életre hívjuk, de a nehézségeket eddig nem győzhettük le... Bármilyen szűkre szabott is lapunk terjedelme, mégiscsak egy újabb kapocs köztünk... Az Unitárius Élet hű tükre kíván lenni egyháztársadalmunk életének. A szellemet kívánjuk*

tükrözni és az eseményeket rögzíteni.” (Kereki Gábor alapító-főszerkesztő). A szerkesztő angolul is köszöntötte az olvasókat, ugyanis több példányt postáztak Angliába, Amerikába. A külföldi előfizetők névsora megtalálható a levéltárban. A lap indulását az akkori Tájékoztatásügyi minisztérium hagyta jóvá.

Az első szám részben a 46-os év végi eseményeiről is tudósított: Józan Miklós haláláról, Szent-Iványi Sándor angliai és amerikai útjáról írt levelét közölte. A 2. számtól egészen 1948-ig beszámolt a lap az állam és az egyházunk megkezdett párbeszédéről. (Pl. Tildy Zoltán, a Magyar Köztársaság elnöke fogadta az egyház vezetését, Ortutay Gyula vallás- és közoktatási miniszterrel tárgyalások kezdődtek.)

1947. november 1-től Kolozsvár elismerte a Magyar Unitárius Egyházalkotmány érvényességét. A megkötött egyezményről is kapott az olvasó hírányagot.

1948-ban egy egyházköri tanácsi forrásból tudjuk meg, hogy 1948-ban már 2500 címre küldik az Unitárius Életet és a szerkesztő Ferencz József. A kiadáshoz szükséges papírt ebben az időben a hivatkozás szerint a svájci egyetemes egyháztanács adományából biztosítja, szerkesztői, kiadói díj nem terheli az egyházkört. A nyomdai költség is kedvező, hiszen a nyomda vezetője, Máté Ernő atyánkfia.

Érdekességek:

– A lap nyomtatására felhasznált papír súlyáról tájékoztatást kellett adni és adót is fizetni. (Az 1989-es lapindítási-folytatási engedély szintén megtekinthető a levéltárban);

– Az akkori Egyházak Világtanácsa szervezte a magyarországi protestáns egyházak részére kerékpárokat adományozott. Ebből az unitáriusok is kaptak. A kerékpárok számáról nem történik tájékoztatás, de Bencze Márton tudósított arról, hogy kerékpárral járta be a híveket Dunakeszi, Göd-Vác vonalon és 48 unitárius hívőről számolt be azon a tájon;

– Az 1948. áprilisi szám hírt adott arról, hogy Bartók Béla hamvainak hazahozatala céljából az akkori miniszterelnök Dinnyés Lajos mozgalmat indított. Mint tudjuk, ez csak évtizedekkel később valósult csak meg.

1949. október (3. évf. 10. szám)

Csiki Gábor szerkesztői előszava *Új szerkesztő* címmel jelent meg a 4 oldalas lap első oldalán: „*Barabás István szerkesztő lemondását az Egyházköri Tanács kérésére sem volt hajlandó visszavonni. Így én kellett átvegyem ezt a feladatot is. S ezúttal olyan feladatra vállalkoztam, amihez nemigen értek. S hogy mégis vállalkoztam a dologra, annak egyszerű magyarázata csak az, hogy kénytelen voltam vele, mert nem volt más. Fogytékosságom pótlása céljából segítségül hívom elsősorban lelkipásztor társaim munkaközösségét, de a lap minden egyes olvasóját is. Véleményem szerint az egyházi újság egyetlen célja: hitébresztés, hiterősítés.*” Ahogy továbbfogalmazott, az állandó *Áhítat* rovattal kívánta kötni a híveket az egyházhoz.

A szerkesztőtársak közül megszólalt az Unitárius Élet ügyében Ferencz József *Magunkról* címmel. Itt írja, hogy ebben az időben 2500 magyarországi unitárius családba jut el az UNÉL.

A korábbi lap az Unitárius Értesítő előfizetőkre épített, az Unitárius Életet azoknak is elküldik, akik nem tudják az előfizetést rendezni, de kéri, hogy aki áldozatot tud vállalni, az fizessen mások helyett is. Ferencz József kéri az olvasókat, hogy ők is írjanak a lapba. Arra is felhívja a figyelmet, hogy az erdélyi unitárius testvérek életét is kísérjük figyelemmel. Ez az odafigyelés látszik a lapban, mert a szokásos tudósításokon kívül hírt ad az Erdélyben élt és halt hittestvérekről.

Csiki Gábor az önkritika megszólaltatója is, mert szerkesztőként- egyházi előjáróként többször megszólal. Az 1948-as egyezmény alapján segítyt kap az államtól az egyház, de az egyház tagjai az önfenntartás érdekében nem sokat tettek. Aggodalmát fejezi ki, hogy mi lesz azután, ha beszüntetik a segély rendszerét.

Csiki Gábor a lap szerkesztője 1956-ig, az ő idejében a lap pár évig havonta később 1956-ig negyedévente tud megjelenni. Ez évben a szeptemberben kiadott szám után a történelem vihara egy esztendőre elnémítja az Unitárius Életet.

1957 szeptemberében új szerkesztő szólítja meg a lap olvasóit: Pethő István. „*Az elmúlt év szeptembere után egyszerre mintha a történelem játékszerei lettünk volna, elvesztettük egyensúlyunkat, és ártatlanok vére folyt. Vidd el Te, Unitárius Élet szerte a világba mindenfelé, vidd el üzenetünket lelkész társainkhoz és unitárius testvéreinkhez a szeretet hangján, hogy legyetek egymás segítségére...*” Pethő idejében az évi előfizetés 12 Ft. Megjelenik egy új rovat a havilapban: az *Evangelium fényénél*, melybe az akkori lelkészek hiterősítő írásokat közöltek.

1966. elején a lap belép XX. évfolyamába. Pethő összegző, értékelő szavai a *Húszéves vagyok* címmel olvasható a fejléc alatt. Ünnepli írásából idézek: „*Egyházi életünk rendje szerint minden gyülekezetnek van egy lelkipásztora. Az Unitárius Élet pedig az összes gyülekezetünk lelkipásztora. Palástja a szeretet, szószeke azoknak a szíve, akik olvassák.*” A 20 évnyi fáradozás eredményének tartja a fejlődést, mely a lap minőségében és terjedelmében is látható. Immár 6 oldalra bővült az oldal-szám.

Még ebben az évben R. Filep Imre nevét látjuk az impresszumban szerkesztőként. Sajnálatos, hogy az ő hagyatéka eltűnt, elveszett, mely az egyház számára nem pótolható veszteség. A lap ezekben az esztendőekben beszámol a magyarküti lelkész találkozókról, a külföldi egyházakkal fenntartott kapcsolatokról. Ugyanakkor kötelező módon meg kellett emlékeznie a lapnak a társadalmi ünnepekről is. R. Filep Imre szerkesztői munkáját Bencze Márton segíti, ez az impresszumban is látható. A lapot kivitelező nyomdája ebben az időszakban a Zrínyi Nyomda.

A 60-as évek végén és a 70-es évek elején kialakulnak a tartalmi jellegzetességek. Az első oldalakon az aktuális egyházi vagy társadalmi ünneppel kapcsolatos írásokat olvashatjuk. A 6 oldalnyi terjedelem egy-egy tanulmány közlésére tud helyet biztosítani, míg a lap utolsó oldala apró, rövid hírekből áll. Megjelennek az illusztrációk és fotók a cikkekhez, ezzel levegősebbé téve a sűrűn nyomtatott sorokat. R. Filep Imrétől 1970-

Béres-Muszka Ibolya előadása

ben bekövetkezett halála után az Unitárius Élet címlapon köszön el.

1971-től Ferencz József beköszöntő nélkül folytatta a főszerkesztői tevékenységet, ekkor már szerkesztőbizottság is szerepelt a neve mellett. Ő egyben a Magyarországi Unitárius Egyház első püspöke is. Szervező, rendszerelő elme, kulturális érdeme, hogy püspöksége idején újjászervezte, működővé tette a könyvtárat, levéltárat és fenntartotta az Unitárius Életet. Több száz cikket írt a lapba.

1980-tól 1984-ig Huszti János nevét látjuk felelős kiadóként az impresszumban.

1984-1992 között Orbókné Szent-Iványi Ilona szerkesztette az Unitárius Életet, de már korábban is jelentős szerkesztői háttérmunkát végzett.

1992-ben *Új köntösben* című szerk. megjelölésű írás a címlapon számol be a lap fejlécének változásáról és az új nyomdáról. A Cerberus Nyomda Schmidt Gábor vezetésével több, mint 20 éven át vállalta lapunk kiadását.

1992-ben történt meg első ízben, hogy világi munkatárs lett a főszerkesztő Török Tamás atyánkfia személyében. Sajnos betegsége megakadályozta abban, hogy hosszabb ideig szerkessze a lapot, de publikációi maradandóvá tették a lapban is a nevét. Gálffy Gábor is világiként lektorált, fordított és publikált több éven át.

1994-től 2000-ig Bencze Franciska lett a főszerkesztő, először ő sem írt. Kiadó az ekkor induló egyházi alapítású Heltai Kft, a nyomda változatlan marad. Szerkesztők ebben az időszakban Kászoni József, Nyitrai Levente, Muszka Ibolya. Kialakult a *Hitünkéről* rovat, ebben lelkési írásokat olvashattunk. Megjelent egy egyháztörténeti rendszeres sorozat *Unitárius Elődeink* címmel, ahová Kelemen Miklós rendszeresen beküldte forrásokra támaszkodó megemlékezéseit.

1998-ban világi teológus lett a *Teológiai Műhely* szerkesztője: Dr. Somogyi László. Ebbe a rovatba publikált rendszeresen dr. Sztankóczy Zoltán atyánkfia is. Emlékezetesek az ekkoriban szervezett teológiai konferenciák, melyekről a lap szintén tudósított.

Kászoni József *Hazai és határon kívüli kultúra* elnevezésű rovatot alakított ki és szerkesztette azt, Kelemen Miklós egyháztörténeti vonatkozású írásait, tanulmányait közölte. Rázmány Csaba hazai egyházi híreket osztott meg az olvasókkal.

2000 vége és 2001 eleje között a 2001-es Zsinatig ismét Szent-Iványi Ilona vette át a lapszerkesztést. A Zsinat változásokat hozott, felelős szerkesztő Balácsi László lett, főszerkesztői megbízatást Kászoni József kapott, helyettese Muszka Ibolya volt.

A főszerkesztő beköszöntőjében tolmácsolta a márciusi EKT kinyilvánított akaratát abban, hogy: „Az Unitárius Életet olyan tartalommal töltjük meg, ami jellemzi az egyházközségek és az egyetemes egyház tevékenységét, még akkor is, ha ez a hibrid jelleget hordozza magán. Fel kell vállalni a többi keresztény felekezet életéről, az erdélyi unitárius eseményeiről szóló írások megjelentetését.” Fontos feladatként jelölte meg az egyházi döntések, határozatok nyilvánossá tételét. Javasolta, hogy a lap kiadója, tulajdonosa a Magyarországi Unitárius Egyház legyen, ne a Heltai Kft. Ebben a korszakban a szerkesztő rendszeresen megszólította a lap olvasóit.

A nyomdai munkák átkerültek egy időre az ETO-Print Kft.-hez, ugyanis lektorálásban, tördelésben ragaszkodott a szerkesztés a Cerberus Nyomdából távozó Kovács Gyula igényes munkájához.

2002 májusától Léta Sándor lett a főszerkesztő helyettes, aki folytatta a Muszka Ibolya által indított *Unitárius Portré* sorozatot. Balácsi László az *Én Istenem, legyek vidám* rovatcím alatt rendszeresen írt az Unitárius Életbe.

2003-ban Kászoni József lemondása után dr. Zoltán Zoltán atyánkfia lett a főszerkesztő, felelős szerkesztő Balácsi László maradt. Zoltán Zoltán rendszeresen írt *Főszerkesztői jegyzeteket*, melyekben kifejtette véleményét a társadalmi- egyházi ünnepek látványos része ellenében, előtérbe helyezve a belső önvizsgálatot és az ünnep lelki tartalmát.

Rázmány Csaba püspöksége idején a lapban nagyobb hangsúlyt kaptak az egyházpolitikai írások. Mind az állami vezetőknél, mind a médián keresztül is küzdött azért, hogy a történelmi egyházak közé sorolják az unitárius egyházat Magyarországon.

Az internet térnyerése folytán ebben az időben kezdett el folyamatosan csökkenni az előfizetők száma. (A lapot sok éven át 500 példányban nyomtatták.)

Az Unitárius Élet megújulására ismét szükség volt. Ez a külsejében is tükröződött: 2007-ben a borítólapp színesre és keményre változott. Tartalmilag is volt változás: *Akik előttünk jártak* rovat visszakerült, született egy *Gyerekek* rovat, rendszeres *Könyvajánlót* olvashattunk Gergely Felicián tollából.

2008-ban az Unitárius Egyház 440 éves évfordulóját ünnepelte, ez lehetőséget adott egyháztörténeti írások megjelentetésére.

2009-ben kezdődtek meg a két magyar unitárius egyházrész egyesülésre vonatkozó előkészületi tárgyalásai, melyekről a lap rendszeres tudósítást adott.

Ebben az időszakban megbízott szerkesztőket látunk az impresszumban: Balácsi László, Gazdag Árpád, dr. Horn Ildikó és Kászoni József.

2010. november 20-án létrejött az Egyezmény a két egyházrész szervezeti egységének megvalósulása érdekében. A folyamat hosszú hónapokig tartott, erről a lap

rendszeresen tudósított. Ebben az évben volt a budapesti egyházközség 120 éves templomának ünnepségsorozata, erről is olvashattunk beszámolókat. Ugyanebben az évben alakult meg a Gondviselés Segélyszervezet, erdélyi és magyarországi elnökségi tagokkal.

2011-ben Retkes Attila neve megjelenik a szerkesztők között, aki egyháztörténeti írásait kezdi rendszeresen publikálni.

2012-ben volt az első közös zsinat Kolozsvárt, a zsinati események közlése megtöltött egy egész számot.

Ebben az évben egy új sorozat olvasható: *Filléres emlékeim* címmel. A visszaemlékezők közül néhány név: Postásné Ildikó, Lőrinczy Zsolt Bendegúz, Farkas Dénes.

2013-ban az első számban Retkes Attila megírja a Magyar Unitárius Egyház Magyarországi Egyházkerülete tisztségviselőinek beiktatását, a lap közli a székfoglaló beszédek. Elekes Botond főgondnok hangsúlyozta beszédében, hogy bár nem vagyunk hittérítő egyház, ki kell jönnünk a templomainkból és meg kell mutatni magunkat, el kell mondanunk, mit gondolunk a világról. A nyilvánosság elé lépés megmutatkozik nemcsak az írott médiánkban.

A lap ekkori tudósításai: 2013-ban lehetett eljutni odáig, hogy a Nagy Ignác utcai templomos ingatlant birtokba lehetett venni. Ebben az évben búcsúztunk Veress Zoltán írótól, aki kulturális rovatunk rendszeres publikálója volt. Olvashattunk a Nőszövetség tevékenységéről, a gondnok-presbiteri találkozóról, a MUEME közgyűlésről. Változik a lap borítója, fejléce, a színek letisztultak. A lap kiadója a Magyar Unitárius Egyház Magyarországi Egyházkerülete.

A főszerkesztő év közben Kriza János lett. Szerkesztőként Bartha Mária Zsuzsanna, Retkes Attila, Szász Adrienne nevét látjuk. A következő évben *Akik közöttünk élnek* rovatcím alatt beszélgetések jelennek unitárius testvéreinkkel.

A már kialakult rovatok, cikkek közlés mellett 2015-ben kiemelkedő esemény volt a Pesti vigadóban ren-

dezett ünnepség, a budapesti belvárosi templomunk 125. évfordulója.

2016-ban az éves fontos esemény volt a MUEME közgyűlés, a Pestszentlőrinci templom 80 éves évfordulója, a Nemzetközi Unitárius és Univerzalista találkozó Hollandiában, az IRF Macedóniában szervezett konferenciája. Az Ars Sacra ünnepi rendezvényeiről, a Bartók Béla egyházközség épületén elhelyezett Nemesek emléktábla avatásáról kaptunk beszámolókat, a rendszeres egyházközségi híradásokon kívül.

Ahogy erről említést tett a jelenlegi főszerkesztő, a lap előfizetőinek száma tovább apadt. A korábbi nyomtatott 500 példány 200-ra csökkent az elmúlt időben. Ez az olvasási szokások megváltozását is jelzi, a fiatalabbak elektronikus újságot olvasnak számítógépen vagy okos telefonon. A lap jelenlegi számai ugyanis az Unitárius Tudástárban az interneten is olvashatók, sőt a meglévő számok 1947-től bekerültek az elektronikus archívumba, utóbbi Léta Sándornak köszönhető.

Az eredeti egyes számokat a Dr. Szent-Iványi Sándor Unitárius Gyűjtemény őrzi. Fontosnak tarom megemlíteni, hogy 1947-ben egy éven át megjelent az Unitárius Szórvány, melyet Buzogány Kálmán hívott életre, de folytatása nem lett.

Összegzés

A szerkesztői előszavakra felfűzött áttekintést azért választottam, hogy bemutassam, bár az egyes szerkesztő törekvése egyéni jelleget mutat, az eltelt 70 esztendő alatt munkálkodó egyes szerkesztők, főszerkesztők, felelős szerkesztők, publikáló atyáinkfiak, kiadók, lap tulajdonosok, egyházunk előjárói szándéka közös volt: egyetlen lapunk, az Unitárius Élet megmaradásaért tenni! Remélem, hogy a 80. évfolyamot ünnepelve 10 év múlva ebben a körben újra találkozunk! (*Az előadás elhangzott 2017. október 14-én a 70 éves az Unitárius Élet konferencián.*)

Béres-Muszka Ibolya

Tájékoztatás a Magyar Unitárius Egyház Zsinatának munkálatairól

A Magyar Unitárius Egyház törvényhozó főhatósága, a Zsinat 2017. október 28-án a Brassó megyei Ürmösön ülésezett. A napirenden lelkésszentelés, ünnepi megemlékezés és nyilatkozat elfogadása a reformáció 500. évfordulóján, püspöki helyzetértékelés, állásfoglalás elfogadása a házasság és család tárgyában, lelkésszentelés, továbbá a Felsőfokú Fegyelmi Bíróság testületében megüresedett hely betöltése szerepelt.

A Zsinat ülése 11 órakor áhitattal kezdődött. A jelenlét számbavétele és a Zsinat határozatképességének megállapítása után dr. Balázs Mihály szegedi irodalomtörténész professzor tartott előadást a radikális reformáció örökségéről. Ezt követően a Zsinat ünnepi nyilatkozatot fogadott el a reformáció 500. évfordulója alkalmából.

Bálint Benczédi Ferenc püspök az Egyház 2015–2017 közötti tevékenységéről nyújtott helyzetértékelést, majd

a Zsinat a házasság és a család tárgyában. A Felsőfokú Fegyelmi Bíróság megüresedett helyére a zsinati tagok többsége Bán Endre ügyvédet választotta.

Az ünnepi istentiszteleten a szószéki szolgálatot dr. Czire Szabolcs teológiai tanár végezte, a lelkésszentelési beszédet Bálint Benczédi Ferenc püspök mondta, majd Molnár Imola lelkész úrvacsorai beszédet tartott.

A Zsinat felszentelte Bartha Alpár kökösi, Győrő Attila homoródújfalvi, Györgyilés Izolda sepsiszentkirály-botfalusi, Jobbágy Júlia Mária kolozsvári, Péterfi Zita Ágnes sepsiszentgyörgyi, Szabó Csengele budapesti, Szász Tünde szőkefalvi és Tőkés-Bencze Zsuzsanna gyergyószentmiklósi lelkészeket.

A Magyar Unitárius Egyház Főhatósági Hivatala

A Magyar Unitárius Egyház Zsinatának ünnepi nyilatkozata a reformáció ötszázadik évfordulóján

Legyenek láthatóvá tetteid szolgáládon, és méltóságod fiaikon! Legyen velünk Istenünknek, az Úrnak jóindulata! Kezeink munkáját tedd maradandóvá, kezeink munkáját tedd maradandóvá! (Zsolt 90,16-17)

A Magyar Unitárius Egyház Zsinata Isten iránti hálával emlékezik meg a reformáció félévezredes évfordulóján annak történelemalakító hatására, fejet hajtva a reformátorok helytállása előtt és tisztelettel adózva a protestantizmus vívmányainak.

A reformáció gyökeresen átalakította Európa, illetve a világ vallási, szellemi, kulturális és társadalmi arculatát, ugyanakkor meghatározóan hozzájárult a magyar kultúra fejlődéséhez.

Az erdélyi magyar protestánsok első püspökének, Dávid Ferencnek és munkatársainak fő érdeme a reformáció terjesztése, a teológiai tudományosság elmélyítése és a szabad vallásgyakorlás kultúrájának az elősegítése. A parázs hitvitáktól hangos Európában az erdélyi protestáns és római katolikus rendek bölcs belátásán múlt, hogy a kizárólagosságra való erőszakos törekvés helyett igyekeztek a békés egymás mellett élést választani. Az Erdélyi Országgyűlés több alkalommal is törvényt alkotott a bevett felekezetek együttélésének biztosításáért. Ennek köszönhetően Erdély a vallásszabadság és a felekezeti türelem földjévé vált, menedéket nyújtva a más országokból elűldözötteknek is.

A Magyar Unitárius Egyház a reformáció egyetlen erdélyi alapítású felekezeteként immár négyszázötven

éve a hitélet, a szeretetszolgálat, az oktatás és nevelés, a közművelődés, a teológiai tudományosság és a társadalmi felelősségvállalás területén gyakorolja egyházi és nemzeti küldetését. Vallási alapiratunk a Biblia, irányjelzőnk a folyamatos isteni kinyilatkoztatás, útmutatónk a jézusi tanítás és életpélda. Ezek által Isten országa mindennapi életünk részévé válhat. A reformátoroknak és a mindenkori tanítóinknak köszönhetően megújult formában fedezhetjük fel helyünket és küldetésünket a teremtet világban.

A történelmi múlt tanulságai, a reformáció eszméi, elődeink áldozatos életpéldája és értékmegvalósítása arra buzdítanak, hogy gondviselő Istenünktől megtartást, erőt és bölcsességet kérjünk hivatásunk betöltéséhez. Az Ő segédelmével és a hasonló küldetésű testvéregyházakkal karöltve, valamint minden jó szándékú emberrel együttműködve kívánjuk folytatni emberszolgálatunkat, a keresztény értékek megvalósítását, nemzetünk építését és társadalmunk jobbá tételét.

Egyedül Istené a dicsőség!

Ürmös, 2017. október 28.

A Magyar Unitárius Egyház Zsinata

A Magyar Unitárius Egyház Zsinatának állásfoglalása a házasság és a család tárgyában

A közelmúltban több társadalmi, közjogi és erkölcsi témájú vita tárgyát képezte a házasság és a család kérdésköre. A Magyar Unitárius Egyház Zsinata az alábbiak szerint foglalja össze a házasságról és családról vallott többségi felfogását, természetesnek tartva az egyháztagok szabad véleménynyilvánításhoz való jogát.

A Magyar Unitárius Egyház keresztény egyházként éli meg hivatását: Isten és ember szolgálatát. Az Egyház házassági megáldásban a közjogilag érvényes házasságkötést részesíti, amelyet egy nő és egy férfi önként vállalt szeretetközösségének tekint.

A család alapja a házasság, valamint a szülők és a gyermekek szeretetközösségi kapcsolata. A családban Isten teremtoi szándéka és gondviselése nyilvánul meg.

A család a társadalom, a nemzet és az egyházi közösség legfontosabb megtartó intézménye, és mint ilyen, megkérdőjelezhetetlen alapérték. A család keresztény eszményének megóvása és értékeinek érvényesítése egyházi kötelességünk.

Az Egyház küldetésének tekinti a házasságkötés és a házasságon belüli gyermekvállalás szorgalmazását, a gyermekek megfelelő családi nevelésének a támogatását, a családon belüli szeretetviszony fennmaradásának az elősegítését.

A társadalomban tevékenykedve az Egyház tudatában van annak, hogy a családi együttélés társadalmi valósága szélesebb a fenti meghatározásnál: sokan más formájú szeretetközösségben élnek kényszerűségből vagy szabad választásból. Az Egyház – hivatásának megfelelően – mindenki felé szeretettel és segítő szándékkal fordul.

A Zsinat a gondviselő Isten áldását kéri a házasságokra, a családok életére, egyházunkra, nemzetünkre és minden emberre!

Ürmös, 2017. október 28.

A Magyar Unitárius Egyház Zsinata

Magyar napok Wittenbergben

2017. augusztus 24–27. között Magyar napokat tartottak a németországi Wittenbergben. A programon a Magyarországi Evangélikus Egyház mutatta be életét és szolgálatát: teológiai konferenciát tartottak, emléktáblát avattak és különböző programokat szerveztek a Reformáció 500. évfordulója alkalmából. A programsorozat záró eseménye az augusztus 27-én, vasárnap délelőtt a wittenbergi vártemplomban tartott kétnyelvű istentisztelet volt, amelyen dr. Fabiny Tamás evangélikus püspök hirdetett igét. A továbbiakban az elhangzott ígehírdetést közöljük.

„Némely elbizakodott embernek, aki igaznak tartotta magát, a többiek pedig lenézte, ezt a példázatot mondta: Két ember ment fel a templomba imádkozni: az egyik farizeus, a másik vámszedő. A farizeus megállt, és így imádkozott magában: Istenem, hálát adok neked, hogy nem vagyok olyan, mint a többi ember: rabló, gonosz, parázna, vagy mint ez a vámszedő is. Böjtölök kétszer egy héten, tizedet adok mindenből, amit szerzek. A vámszedő pedig távol állva, még szemét sem akarta az égre emelni, hanem a mellét verve így szólt: Istenem, légy irgalmas nekem, bűnösnek! Mondom nektek, ez megigazulva ment haza, nem úgy, mint amaz. Mert aki felmagasztalja magát, megaláztatik, aki pedig megalázza magát, felmagasztaltatik.” (Lk 18,9–14)

A megigazulás a lutheri teológia központi témája. Hol, ha nem itt, a wittenbergi vártemplomban keressük ennek a kérdésnek a mai aktualitását?

Amit a páli és a lutheri teológia elvontnak tűnő tantételben fogalmaz meg, azt Jézus egy példázatban mondja el. Itt egy olyan helyzetet ábrázol, amiben mi is va-

gyunk: két ember imádkozik a templomban.

Az egyikük egy farizeus. Ő megáll, és magában imádkozik. Jézus tömör példázatában minden szó hangsúlyos. A görög szöveg szerint ő szatheisz, vagyis megállva imádkozik. Talán úgy is mondhatjuk: beáll. Mint amikor valaki szónoki tartást vesz fel. Felveszi az imádság pózát. Szerepet játszik, mint nagyvárosokban az élő szobrok, amelyek/akik turisták látványosságául szolgálnak. És persze egy hatásos fotóért némi pénzt is elvárnak. A farizeus behelyezkedik, felveszi a pózt, és imádkozni kezd. Aztán várja, hogy exponáljon egy mennyei fényképezőgép, és csörrenjen a pénz a lába előtt. Úgy érzi, megdolgozott érte.

Jézus ezt mondja farizeusról: ő „magában imádkozik”. Ezt érthetjük úgy, hogy csendben mozog az ajka. De a „magában” ennél sokkal többet jelent. A farizeus nem párbeszédet folytat Istennel, hanem monológot mond. Szépen felmondja a leckét: „Böjtölök kétszer egy héten, tizedet adok mindenből”. Nem is csak a leckét mondja fel, hanem kifejezetten stréber, túlbuzgó. A mózesi törvények ugyanis csak heti egy böjtöt írnak elő, de ő 100%-kal túlteljesíti a normát: kétszer is böjtöl egy héten. Aztán azzal dicsekszik, hogy mindenből tizedet ad, jöllehet ugyancsak a mózesi törvények szerint a gabona, a must és az olaj vásárlása-

kor nem volna kötelező a tized. A legcifrább azonban az, hogy hálát ad azért, hogy ő nem olyan, mint a többi ember, mint általában a bűnösök. És itt hátrasandít az ugyancsak ott imádkozó vámszedőre. Áldott légy, Uram, hogy én nem vagyok olyan, mint ő! Hiszen ország-világ számára evidens, te pedig a legjobban tudod, hogy ő milyen bűnös. Mint egy falat kenyér kell neki ez a vámszedő. Hiszen a bűnös ember – vélt vagy valós – mocskossága mellett ő mindenképpen tisztának tűnik. A vámszedő az ő ragyogó önarcképének sötét háttére.

Luther itt, Wittenbergben 1530-ban prédikált erről az emberről. „Nagy szent farizeusnak” nevezte őt, ami máris jelzi, hogy a maga kora egyháza képmutatóit látja az ő személyében. Ilyen erős szavakkal prédikált Luther: „[a farizeus] óriási önimádatában felemelte tekintetét, és hányingert kapott a szegény vámszedőtől, annyira kéjelgett abban, hogy körüludvarolja Istent...” (LVM 6,401) Luther jól rátapint a lényegre. Magukat oly kegyesnek tartó emberek sokszor tényleg hányingert kapnak a bűnösök és nyomorultak láttán. Felfordul a gyomruk, ha hajléktalanokkal, idegenekkel, fogyatékkal élőkkel találkoznak.

Ebben az imádságnak nevezett monológban folyamatosan egyes szám első személyben beszél a farizeus: „én böjtölök... én adok tizedet...” A rövid két mondatban összesen ötször szerepel az „én” személyes névmás. A görög szövegben ez az egó. A farizeus imája nem Istenhez szól, hanem az egója körül forog. Az imából teljességgel kimarad Isten és kimarad a másik ember. Ismét Luthert idézem, amikor ő kora farizeusairól szól: „Attól még az ördögnél is jobban óvják magukat, hogy odamenjenek egy szegény esendő bűnönhöz, és intsék vagy megjobbítsák őt” (LVM 6,402). Bármennyire is kegyesnek tűnik az ilyen ima, valójában az nagyon is kegyetlen.

Korunk farizeusa talán nem a böjtöt és nem a tizedet emlegeti imádságnak hitt monológjában, hanem ilyen büszke jelentéseket ad: „Ennyi és annyi templomot építetek, ezt és azt a projektet indítom útnak, ilyen és olyan diakóniai munkát végzek, ebben és abban a tévé-műsorban szerepelek rendszeresen. Vagy éppen így dicsekszik: a szószéken most igazán kivágtam a rezet. Azt mondták rólam: „minden szava aranyat ér”, prédikációmra megint sokan megtértek, amúgy is két végén égetem a gyertyát, húsz éve nem voltam szabadságon...

Lássuk azért most a másik embert: hogyan imádkozik a vámszedő? Róla azt mondja Jézus, hogy „távol áll”. Tudja, hogy neki nem szabad előre mennie a jámborok közé, ő meg kell, hogy álljon a pogányok udva-

ránál. Mellét verve így imádkozik: „Légy irgalmas nekem, bűnösnek”. Egészen rövid ez az imádság. Mint ahogy számos újszövetségi imádság rövid: „Segíts rajtunk, elveszünk!”, „Hiszek, légy segítségül hitetlenségemen!”, „Én Uram és én Istenem!” A vámszedő imádságának az alanya már nem az ember, hanem Isten. Irgalmat kér Istentől. Az irgalmas Istent keresi, ahogy Luther is tette reformátorrá formálódásának kezdetén: „Hogyan találok irgalmas Istent?” Ez a XXI. század emberének kérdése is, kiegészítve egy másikkal: „Hogyan találok irgalmas felebarátot?”

Példázata végén Jézus egy sajátos helycserére utal: „Aki magát felmagasztalja, megaláztatik. Aki magát megalázza, felmagasztaltatik”. Ez a frappáns mondat az evangéliumban és annak hatástörténetében számos formában szerepel. Most – Magyarország nemzeti ünnepe utáni napokban, amikor az államalapító királyunkra emlékeztünk – Szent István királynak a fiához intézett híres intelmeire utalok, ahol ezt olvassuk: „Tartsd mindig eszedben, hogy minden ember azonos állapotban születik, és hogy semmi sem emel fel, csakis az alázat, semmi sem taszít le, csakis a gőg és a gyűlölség”. A bölcs király örökségét politikusoknak és egyháziaknak, vezetőknek és kisembereknek egyaránt örizniük kell. Semmi sem emel fel, csakis az alázat, semmi sem taszít le, csakis a gőg és a gyűlölség.

Mindez olyan egyszerűnek tűnik. A bökkenő ott van, hogy idővel újabb helycsere történhet. Annymódon azonosulunk a vámszedővel és olyan választékosan ítéljük el a farizeust, hogy farizeus vámszedők leszünk. Sok évvel ezelőtt hittanból írtam dolgozatot egy evangélikus gimnáziumban. Az A csoporttól ezt kérdeztem: Hogyan imádkozott a farizeus? Legtöbbször helyesen válaszoltak: „Hálát adok, hogy nem vagyok olyan, mint ez a vámszedő”. A B csoport kérdése ez volt: milyen szavakkal imádkozott a vámszedő? Egy diák ezt írta: „Hálát adok, hogy nem vagyok olyan, mint ez a farizeus...” Na, puff neki.

Gondoljuk meg, nem csúszunk-e bele ilyen hibába.

A jézusi példázat vámszedője tudja, hogy ő bűnös. Se pénze, se rangja, se társadalmi kapcsolatai nem érnek semmit. Talán ezt mondja: „Bizony, koldus vagyok, ez az igazság”.

Egyszer eljön az igazság pillanata, amikor nem a vélt vagy valós teljesítményünk számít, hanem egyedül Isten irgalma, amely minket elfogad. A XIX. és XX. század ellentmondásos alakja I. Ferenc József. Az ő temetéséről szól a korabeli tudósítás. Az uralkodó koporsóját fáklyás kísérettel viszik a temetkezésül szolgáló kriptához. Ott a főudvarmester botjával megkopogtatja a tölgyfakaput, mire a kapucinusok rendházfőnöke kiszól belülről:

– Ki az?

– Őfelsége, I. Ferenc József, Ausztria császára, Magyarország királya kér bebocsáttatást.

– Ignosco, nem ismerem – mondja a hang.

Másodszor is kopogtatás, kérdés, büszke válasz, majd az elutasítás: Ignosco, nem ismerem! Harmadszor is kopog az udvarmester, majd hangzik a kérdés:

– Ki az? Ki kíván bebocsáttatást?

A főudvarmester válaszol:

– Bocsássátok be a mi bűnös testvérünket, Ferenc Józsefet!

Erre aztán már kinyílik a kapu.

Szép ez az elbeszélés, remélem, hogy így történt. Ugyanakkor ne várjuk meg halálunk óráját, hogy ott más nevezzon minket egyszerű, bűnös testvérek. Tudjunk imádságunkban őszintén így könyörögni: Isten, légy irgalmas nekem, bűnösnek. Pál apostol is így vallott: „a bűnösök között első vagyok én” (1Tim 1,15). Ha önteltség helyett ilyen alázattal élünk ebben a világban, akkor személyes példaadásunk nyomán talán sokan tudják ugyanígy megvallani bűneiket, letenni terheiket, és egyre többen állunk majd ott, a templom hátsó felében. Látszólag távol, valójában nagyon közel. Távol a tömegektől, ám közel Isten szívéhez. Ha egyre többen állnak, állunk majd a bűnvallóknak ebben a közösségében, akkor talán megvalósul az, amit Bonhoeffer az ő Etikájában vizionált. Ott ugyanis azt vallja, hogy az egyház az a hely, ahol a bűnfelismerés valóságos lesz. Ő sajátos módon így fogalmaz, hogy a Napnyugatnak meg kell vallania Jézus Krisztustól való elpártolását. Ebben a bonhoefferi bűnvallásban egyebek mellett ilyen mondatok szerepelnek:

„Az egyház megvallja, hogy igehirdetése [...] nem volt kellően meggyőző és nyílt. Megvallja féltékenységét, a nehézségek előli kibúvákat, veszedelmes engedményeit. Gyakran megtagadta őrállói és vigasztalói feladatát. Ezáltal a kivetettektől és megvetettektől többször megtagadta a kötelező könyörületet. Néma maradt, amikor kiáltania kellett volna, mert az ártatlanok vére az égre kiáltott. [...] Vétkessé vált Krisztus leggyengébb és legkiszolgáltatottabb testvéreinek vére hullásában. [...] Az egyház megvallja, hogy jogtalanul biztonságra, nyugalomra, békére, birtokra, megbecsülésre áhítozott és így az emberek mohóságát nem fékezte, hanem előmozdította. [...] Saját elnémulása folytán vétkes lett az egyház a felelősségteljes cselekvés, a helytállás bátorságának és elszántságának elvesztésében: nem volt kész szenvedni azért, amit helyesnek ítélt.”

Lehet folytatni ezt az imádságot. Németül és magyarul, ki-kí a maga helyzetében. Ott kell állnunk a templom hátsó udvarában. Távol, és mégis közel.

Jézus példázata szerint csak az igazul meg, aki erre a bűnvallásra képes. Bonhoeffer prófétikus módon azt is mondja, hogy csak a keresztyén gyalázatát is vállaló és a vétkeinket magára vevő Krisztussal azonosuló egyház igazulhat meg, és újulhat meg „a Krisztustól elpártolt Napnyugat” az egyház hite által.

Ezért immár korántsem csak önmagunkért viselünk felelősséget, hanem más bűnösökért is, a magunk egyházáért és ezért a Krisztustól távolodó kontinensért, Európáért is.

Kedves Testvérek! Jézus példázata szerint tehát csak az igazul meg, aki bűnösnek vallja magát, és irgalomért könyörög. Nem dicséretért, földi vagy mennyei elismerésekért, hanem kegyelemért imádkozik.

Megigazulásunk hit által, kegyelemből történhet csak. Sola gratia! Ámen.

Dr. Fabiny Tamás evangélikus püspök

Kiállítás Jókai Egy az Isten című regényéről

Az unitárius egyház és az irodalom viszonyát feltáró kamarakiállítást rendezett a Petőfi Irodalmi Múzeum. Az intézmény az 500 éves reformáció emlékévében az unitáriusokat talán legismertebbé tévő regény, Jókai Mór Egy az Isten című művét helyezte a középpontba.

A „Hű, mint az árny, tiszta, mint a fény” – az unitárius közösség Jókai Egy az Isten című regényében címet viselő kiállítás megnyitóját szeptember 14-én, csütörtök délután tartották a Petőfi Irodalmi Múzeumban. Köszöntőt mondott Prőhle Gergely és Orbán János Dénes költő, író, közreműködött Adorjáni Bálint színművész és Mocsári Károly zongoraművész. Lapszámunkban Orbán János Dénes köszöntőjét közöljük.

Tisztelt Hölgyeim és Uraim,
valószínűleg azért jutott nekem az ünnepélyes beszély elmondásának megtisztelő szerepe, mert egyike vagyok a négy jegyzett unitárius vallású költőnek, és közelebb lakom, mint legjelesebb poétánk, büszkeségünk: Farkas Árpád vagy mint Farkas Wellmann Éva, akit a tízparancsolatokról írt versciklusa végérvényesen a Parnasszusra röpített. Már meg is vannak zenésítve, épp a tegnapelőtt énekelték el őket itt, a Petőfi Irodalmi Múzeumban. Farkas Wellmann Endre, a harmadik unitárius poéta ugyanott lakik, ahol én, az unitárius egyház védőszárnyai alatt az Alkotmány utcában, ellenben ő nem Jókai-szakértő, hanem újabban valamilyen furcsa okból kifolyólag Néró császár 21. századi alteregójaként gyűjtja föl – no nem Rómát, sem Budapestet – hanem a költészetet. Én viszont – mindenki tudja, aki ismer – Jókai Mór militáns híve vagyok, és oroszlánként küzdök azért, hogy *A kőszívű ember fiai* továbbra is kötelező olvasmány maradjon a Kárpát-medence minden magyar iskolájában. Nos ezért hívtak ide épp engem. Azt ugyan nem tudták, hogy Torockóhoz is van közöm, de megsúgom: 2004-ben megváltoztattam Torockó lakosságának etnikai összetételét. Erre a későbbiekben visszatérek.

De kezdjük az unitarizmustal. Hazudnék, ha azt állítanám, hogy mélyen hívő ember volnék, mint ahogy istentelen sem vagyok. Igazából nem szoktam Isten létét sem bizonygatni, sem megkérdőjelezni. Már nagyon régen rájöttem arra, hogy emberként Isten lényegét fölfogni úgysem tudnám. Inkább csak gyönyörködöm azokban a lényekben, jelenségekben, tájakban melyekre azt mondjuk: istenien szépek. Például Torockóban, ami kifejezetten mágikus hely, és nehéz elhinni, hogy ez a véletlen műve, nem pedig egy transzcendens erő.

Nem vagyok egy nagy templomkoptató, bár ennek az az oka, hogy az istentiszteletet olyan órában tartják, amikor egy magára valamit is adó poéta vagy még alszik, vagy még nem feküdt le. De a vallásomra roppant büszke vagyok. Egyszerűen szeretem. Azért, mert egyszerű és tiszta, azért, mert számunkra elég a tízparancsolatból kettő: az, hogy szeressük Istent, és szeressük felebarátunkat. Mert ha ezt a kettőt betartjuk, a többi ellen sem vétünk. Szeretem, mert tiszteletben tartja az egyéni szabadságomat. Például azt sem tiltja, hogy szabadszajú költészetet műveljek. Vannak vallások, ahol ez bünt jelent, ezt abból gondolom, hogy még költői-irodalomszervezői pályám elején a váradi katolikus püspök kiprédikált az erdélyi ifjúság irodalom

által való megrontásáért. Még csak annak sem néztek utána, hogy katolikus vagyok-e, vagy sem. Nem tudom, miért bűn, ha az ember rímbe szedi azt, hogy mit művelne el az imádott múzsával a hálószobában vagy a parkban. És hát adná az isten, hogy az ifjúság az irodalomtól romoljon meg.

Egyszer egy másik, ezúttal egy híres református püspök megjegyezte: Jánoska, te egy kiváló költő vagy, csak azokon a disznóságokon finomíthatnál. Mire én kihúztam magam, és így feleltem:

– Püspök úr, az én vallásom nem tiltja.

És nagyon büszke voltam, ő pedig ki is fogyott az érvekből.

Szeretem, mert nem kell térdepelni istentisztelet alatt. Szerintem Isten nem megalázódást vár el tőlünk, hanem tiszteletet.

Szeretem a történetét, a kultúrtörténetét. A letisztultságát. Szeretem azt, hogy ebben a vallásban és a valószínű életben nincs semmi erőltettség, semmi túlfűtött pátoz, semmi fanatizmus, csupán béke, szeretet, normalitás.

Gyerekkoromban a nagyszerű Májai Endre volt a brassói unitárius lelkész. Feleségével, Cilike nénivel, aki az énekvezér volt, zseniálisan fogták össze a híveket, mi, gyerekek egyenesen imádtuk őket. A tiszteletes úr költő is volt, több versét is szavaltam ünnepségeken, találkozókön. Sosem fogom elfelejteni az egyik versbe szedett hitvallás kezdősorait:

*Én unitárius vagyok,
halálomig az maradok,
vallásomnak semmi foltja,
tiszta, mint a menny égboltja.
Ahogy én e tiszta vallást megszerettem,
úgy áldjon meg, úgy szeressen Isten engem.*

Nem is csodálom, hogy Jókai Mórt elbűvölte az unitárius vallás. Ezzel át is térték Jókaira, akit én a magyar irodalom legnagyobb és a világirodalom egyik legnagyobb prózáírójának tartok. Bizonyára többen ismerik önök közül Jorge Luis Borges argentin író munkásságát. A világirodalom eme gényusa, aki 1899 és 1986 között élt, gyökeresen megújította a fikcióelméletet és ezáltal a világirodalmat is, ő volt az irodalom legnagyobb teoretikusa és filozófusa, aki elméleteit is izgalmas szépirodalmi művekbe tudta szőni. Nos, a száz évvel előtte alkotó Jókai Mór Borges modern elméleteinek az előfutára volt, csak Borges sajnos nem

Orbán János Dénes költő, író a Petőfi Irodalmi Múzeumban

ismerte az ő munkásságát, pedig mestereként hódolt volna előtte. Ha a modern irodalomfilozófiák ismeretében olvassuk újra Jókait, zsenialitásának újabb és újabb aspektusát fedezhetjük föl. Jókai félelmetes, megmagyarázhatatlan génusz volt. Nem csak íróként. Ezelőtt három évvel háttorzongató és transzcendens oknyomozást folytattam. Van Jókainak egy novellája, az a címe, hogy *A láthatatlan csillag*. Az elbeszélés a brit katonák és az afgán gerillaharcosok összecsapásairól szól, éppen egy évvel – valószínűleg nem véletlenül – a forradalom leverése után. Az Androméda csillagképben, a ködfolt közepében lévő égitest amolyan sorsvagy szerencsecsillag: ha a csata előestéjén a harcos megpillantja, életben marad, amennyiben nem, úgy hősi halált hal. A történetben szereplő angol katonák közül mindössze négynek jelenik meg az égbolton – és valóban, csupán ők éltek túl, csodával határos módon, az afgán gerillatámadást.

Nos, ezzel a Jókai által 1950-ben leírt csillaggal csak egy gond van: 1885-ben fedezték föl. A csillag felfedezése körül hisztérikus médiaháború alakult ki, ebbe Jókai nem volt hajlandó beszállni, csak sejtelmesen pisolygott. Fölkutattam a korabeli csillagászati folyóiratokat, és írtam egy oknyomozó esszénovellát, az a címe, hogy az *Ördögcsillag*, ajánlom figyelmükbe, a világhálón megtalálják, a *Litera* portálon jelent meg. Háttorzongató történet. És ekkor tudtam meg még valamit: 1899-ben Jókai uram tárcát jegyez a *Bánk bán*-ról. A szövegbe, csak úgy mellékesen, egy kis asztronómiát is elegyít, és megemlíti a Kassziopeia csillagkép ködfoltjait, melyeket egy szupernóva eredményezett. Nos, ezeket a ködfoltokat az ötméteres Palomar távcsővel készített felvételeken találták meg. Egy fél évszázaddal később: 1952-ben!!!

Ezt csak azért meséltem el, mert egyetlen lehetőséget sem hagyok ki, ha Jókait reklámozhatom, ha elmondhatom: ne essünk Mikszáth Kálmán tévedésébe, aki monográfiájában egy jóságos, naiv, mesélő nagypapának állítja be Jókait, mert nem az. Jókai, aki mániákus szabadkőműves volt – nem meggyőződésből, hanem egyszerűen azért, mert izgalmas kultúrtörténeti csemegének tartotta –, rengeteg izgalmas kincset rejtett el a műveiben, melyeket csak avatott olvasókértelmezők vesznek észre és az ő „Da Vinci kódjainak”

feltérképezése még nem történt meg teljes egészében. Utazzanak el például a horvát-montenegrói határ közé-
lébe, vigyék magukkal a *Három márványfej* című regényt, és kóboroljanak egy kicsit az egykori Raguzában, a mai Dubrovnikban és környékén, de Kotor városát és környékét se hagyják ki, és figyeljék a templomok és paloták szobrai, domborműveit! Félelmetes szellemi kalandban lesz részük, én kipróbáltam.

Nem csoda, ha a misztikumra oly érzékeny Jókaira nagy hatással volt a torockói látogatás. Torockó, ahol kétszer kel föl a nap, vita nélkül Erdély leggyönyörűbb fekvésű települése, építésze pedig a maga puritán egyszerű nagyszerűségében egyedülálló a világon, és a torockói emberek is mások, különlegesek, nyilván unitarizmusnak is köszönhetően. Torockóra megérkezni olyan, mintha egy más világba, egy szigetre érkeznel meg, a látvány, amely eléd tárul, lenyűgöz, és igen: a jót hozza ki belőled. Jókai világában fontos szimbolikája van a szigetnek. Torockót az *Egy az isten* narrátora és szereplői is gyakran nevezik szigetnek: „sziget a holdban”, „holdsziget”, „holdszigeti völgy”, „holdbeli sziget”. Így hát beleilleszkedik a Jókai-életmű híres szigeteinek sorába: a Senki szigete, azaz a hajdan volt Ada-kale (*Az arany ember*), Délsziget (*Ahol a pénz nem Isten*), Bondavölgy (*Fekete gyémántok*), Otthon állam (*A jövő század regénye*) mellé társítható, de Leaotung tartományhoz is, az elbűvölő *A leaotungi emberkék* című meséből. Ezek a sziget-utópiák az összimbólumra, Atlantiszra utalnak vissza. A sziget a primordiális spirituális központ. A paradicsomi lét csakis szigeten lehetséges. A modern pszichoanalízis kimutatta, miért vonzódnak a tudattalan szintjén is a szigetekhez: mert menedéket jelentenek a problémák óceánjában. Jókai egy ilyen szigetet fedezett föl torockói látogatásakor. Nem csoda, hogy regényt írt belőle, az lett volna a csoda, ha nem írta volna meg.

Javasolom, hogy mielőtt újra Torockóra látogatnak, olvassák el a regényt, és olvassanak el két kitűnő tanulmányt:

Nagy Miklós: *Az újjászületés, újjáteremtés és a sziget; Jókai két mitikus motívuma*

és főképp

Nyíri Péter: *Torockó, a szigetekert – A helyszínek teológiája Jókai Mór Egy az Isten című regényében*

Az egyik a *Korunkban* jelent meg, a másik a *Magyar Irodalmi Lapban*, elérhetők a világhálón.

Ha megteszik, más szemmel fognak lépni a bűvös szigetek területére.

*

Most pedig komolytalankodom is kicsit, mert az sosem maradhat el, ha már az én egyházam nem bünteti a nevetést. Említettem eme kis beszély elején, hogy 2004-ben megváltoztattam Torockó lakosságának etnikai összetételét. Ez, kéremszépen, színigaz, ugyanis egy román családtól megvásároltam egy csinos, pici házat, a Székelykő felé vezető úton, ők pedig elköltöztek egy Enyed melletti román faluba. Néhány évig boldog háztulajdonos voltam, utána sajnos kénytelen voltam elad-

A völgyben Torockó, háttérben a Székelykő magasodik

ni, de betartottam a torockói iratlan szabályt: csakis magyarra, és ha lehet, unitáriusra ruházzunk át egy ingatlant ezen a szakrális helyen. Úgyhogy derék unitárius kezekben van azóta is.

De nem ez a vidámkodás. Az unitárius köztudottan nem egy hittérítő vallás, az unitáriusok nem szokták győzködni a más felekezetek tagjait, hogy térjenek át az egy igaz Isten hitére.

Nem követelünk reverzálíst meg ilyeneket.

Elég rosszul tesszük.

Úgyhogy én úgy döntöttem, teszek egy irodalmi lépést egyházam térhódításának érdekében, és megírtam a *Székely ökumenizmus* című, székely nyelvű elbeszélést, mely a *Véres képeslap Erdélyből* című, székely nyeletlenkedéseket tartalmazó, idén karácsonyra megjelenő kötetemben kap majd helyet. S ha már paradicsomi sziget-utópiákról beszélünk, fölolvassam belőle a derzsi unitárius esperes beszédének egy részletét, mely az ökumenizmus hajnalán hangzott el a legelső – nyilván fiktív – székelyföldi ökumenikus találkozón:

„Az unitárius atyafi meghal, s mivel a Mennysország kapuját Szent Péter őrzi, aki eszeveszett pápista, oda bé nem engedik, s így a pokolra kerül. Há, uram, ahogy a pokol kapuján belép, há ott áll Durumó s a többi ördög, s esszevissza ölelgetik. Isten hozott a pokolban, édes koma, monnyák neki, gyere, met mán elé van készítve neked egy szép nagy ház, amiben lakni fogsz s a báli priccsesnadrág, met itt mindennap báli mulatság van. S tényleg, akkora szép házhoz vitték, olyan a falujába nem vót, s a tyúk, malacok s tehenyek el vótak látva, az istálló kitakarítva, azzal foglalkozni nem kellett. S olyan szép, finom úri nadrág, s fain lájbi s vasalt ing, amilyen ott vót, bizony eddig nem adatott meg a szegény székely embernek.

Fel es ötözött szépen, s már cibálták es a bálba. Az vót aztán egy bál, annyi csudaszép cinka forgolódott ott, hogy az ember asse tudta, a fejit merre kapkodja, hogy a szeme ki ne guvadjon. S amerre néztél, egy anyóst, egy vénasszonyt, egy borsószalmába való taplocát ott te nem láttál, a fosküpi nem vót ott, csak a szépleányok, akik mind arra vártak, hogy ölelgessék, csókolgassák őket. S hátul a nagy kert tele vót szénabuglyákkal, hogy ott guzsalyoskodni lehessen, s a zené-

szek, a legjobb cigányördög fajtából valók, olyan szerelmes nótákat húztak, hogy akkora vót ott a boldogság, mint a mesékben.

Ámult-bámult az ember, de aztán nem foglalkozott, met egy szép, szőke cinka az ölibe ugrott, s kécinkedett neki, hogy úgy szereti, de olyan forró nagy szerelemmel, hogy már mehetnek is a szénabuglyába vagy haza vagy az oltárhoz is akár. Szinte meg es nőült, csak Durumó lebeszélte, hogy ne kolontoskodjék, met itt nem úgy van, mint a földön, hogy esszeházasodnak, s aztán a mézeshetek után ölnék meg egymás életit, itt csak mézes- s innapnapok vannak. S úgy es lett, másnap már egy barna leány szökött az ölibe s mind így, s döböcskölt az atyafi a szerelem édes mocsarában heteken keresztül, s hinni nem akarta, hogy ez lenne az a szörnyűség pokol.

Hanem egy délelőttön – met ott nem virnyadatkor kellett kelni – úgy ébredt, hogy ő most inkább a bálból elkésik, de alaposan körülnéz, met ejszen itt valami nincsen rendjén, nem erről vót szó odafenn, egész életiben azzal jeszgették, hogy eccer az ördög elviszi, s aztán neki annyi.

El es indult, s ment jobbra, ment balra, de akármerre sétált, mindenütt csak parkok vótak, de százszor szebbek, mint Barassóban, csicseregtek a madárkák, s a fákon édes gyümölcsök termettek, s egyben se vót nyű. Közbe-közbe egy-egy ördögöcske elibe szökött, s kínálta egy nagy tálról abált szalonnával, burduftúróval s kibédi hagmával, s bort es adtak, de az nem krumplibor vót, hanem tokaji, s pálinkából is csak a legjobb oroszhegyit tötötték.

Már szinte visszaindult, hogy a bálra felkészülődjék, amikor nyöszörgés ütötte meg a fület, s ahogy a hang irányába elindult, renyődözést es hallott. Ment, ment, s a hangok mind erősödtek s rémisztőbbek vótak, s eccer csak egy falhoz elért. Fel es kapaszkodott reá, s akkor aztán ott vót az igazi pokol: bühnagy kanördögök forgatták nyáron, főzték üstben a kárhozottakat, s ami kínzószerszám a világon s a túlvilágon létezik, az mind ott vót, s mind használták. S vót olyan nyöszörgés, óbégatás, sivalkodás, herregés, mint annak a rendje, s iszkirilt es vissza az atyafi Durumóhoz, nagy felháborodottan, nagy kétségbeesetten. Tudtam, tudtam, hogy csak pogocsa ez az egész, ordította Durumónak, jól megbolondítottok, a szépeszemet elveszitek, s aztán a büh nagy gyakfát az én valagamba es beléveritek, az üstbe engem es beléültettek, s az idők végezetéig.

Ugyan, édes komám, veregette meg a vállát Durumó, te csak ne mind foglalkozz. Menj haza, ötözz fel szépen, met ma különösen nagy mulatság lesz, szüreti bál, s a legszebb cinkák jönnek, még szerencseny es lesz közöttük. Az a katolikusoknak van. Azok úgy szeretik.”

Orbán János Dénes

1588 Pécs

A pécsi antitrinitáriusok hitvitára hívják a pécsi reformátusokat

Skaricza Máté ráckevei prédikátor 1588. augusztus 27-én hajnalban érkezett Pécsre, eleget téve a pécsiek hívásának. Az antitrinitárius püspök, Válaszúti György barátságosan fogadta. A disputa öt napon át tartott a Mindenszentek templomában. Skaricza – tartva a nyilvános disputától – prédikációkban fejtette ki nézeteit, vitára pedig csak szűkebb körben került sor. Hitük védelmében az öntudatos és művelt pécsi polgárok is többször hozzászóltak a vitához. Bár megegyezés nem született, ennek a hitvitának köszönhetően készült el a magyarországi antitrinitáriusok irodalmi hagyatékának nemzetközi viszonylatban is fontos darabja.

Antitrinitárius misszionáriusok Baranyában

Az erdélyi szentháromságtagadók, azaz antitrinitáriusok az 1569-ben megtartott váradi disputa után indították meg misszióikat a Partiumban és a Dunántúlon, Nagymaros és Székesfehérvár vidékén, valamint Baranyában. A magasan képzett misszionáriusok-Jászberényi György, Válaszúti György, Alvinczi György volt kolozsvári rektor, és a már Baranyában áttért Tolnai Lukács siklói lelkész -hitviták sorát kezdeményezték Laskón, Nagykozárban és Pécsen. A nagyharsányi dispután először a kihívót, Alvinczi Györgyöt jelentette ki győztesnek a falu népe, a református prédikátort pedig menesztették. 1574-ben a szigetvári bég jelenlétében került sor a visszavágóra. Miután Alvinczi – vulgárisán megfogalmazva szövegkritikai elveit – sértő kijelentéseket tett a Bibliára és a Koránra, a bég halálos ítéletet hirdetett felette.

A nagy feltűnést keltő hitviták nyomán a Pécs-Szigetvár vonaltól az Ormánság északi határáig húzódó antitrinitárius tömb jött létre. Az új eszmék ormánsági és Duna-menti terjedése viszont nem bizonyos, itteni gyülekezetek léte csak a 16. század utolsó harmadában feltételezhető.

Pécs vallásváltásáról nem maradtak fenn források, annyi azonban bizonyos, hogy 1574-ben az antitrinitáriusok már stabil bázissal rendelkeztek a városban. A polgárság nagyobb és vagyonosabb része csatlakozott az antitrinitarizmushoz, akik biztosítani tudták lelkészek és tanítók fizetését, valamint egy színvonalas, mindhárom szent nyelvet oktató, jó könyvtárral felszerelt iskola felállításának költségeit. A misszionáriusok kezdetől fogva törekedtek a szervezeti keretek kiépítésére, így 1574-75 folyamán már minden bizonnyal volt püspökük, a Pécsen székelő Jászberényi személyében. Sikereik titka fölényes bibliaismeretükben, friss és alapos teológiai tájékozottságukban, valamint az általuk kidolgozott közérthető és plasztikus beszédmódban rejlett.

Hogy Pécsen fennmaradhatott a katolicizmus, az elsősorban a város horvát és bosnyák lakóinak köszönhető, akik nem hajlottak a vallásváltásra, valamint az

itt megtelepedett raguzai kereskedőknek, akik biztos támaszt jelentettek a megmaradt papság számára. Az egyetlen keresztény kézben maradt templomot, a Mindenszentek templomát a katolikusok és unitáriusok közösen használták, míg a teret veszítő reformátusoknak a törökök nem adtak nyilvános vallásgyakorlati jogot.

A dunántúli antitrinitáriusok eleinte az Erdélyben is elfogadott krisztológiai elveket vallották, melyek szerint Krisztus, bár nem isteni személy, mégis imádás illeti meg. A Krisztus imádását elvető nonadorantista irányzat 1574-től nyert teret Baranyában. Evvel az európai reformáció egyik legradikálisabb ágazata bontakozott ki a Dunántúlon. Pécsen olyan teológusok is menedékre leltek, akiknek elgondolásai már az Erdélyben életbe lépő újítási tilalomba ütköztek.

A pécsi antitrinitáriusok teológiai célja az volt, hogy a szent könyvek erős szövegkritikájával megtalálják a lényegi minimumot a keresztény felekezetek, a zsidóság és az iszlám tanításában, és ezáltal utat nyissanak a valódi egység megteremtése felé. A látszat ellenére nem voltak a megszálló török hatalom szövetségesei, ahogy annak is gyakorlati okai voltak, hogy templomaik tornyára nem egyszer félholdat tűztek. Mivel keresztény templomok építése az iszlám törvényei szerint tilos volt, az antitrinitáriusok így kénytelenek voltak jelezni, hogy saját templomaikat a török hatalom oltalma alá helyezik.

A pécsi disputa

1588 elején elhunyt a kitűnő hitvitázó hírében álló Jászberényi György, a püspöki székhelyen Válaszúti György követte. Az átmenetet kihasználva a tolnai református prédikátor, Decsi Sámuel eretneknek nyilvánította a pécsi kereskedőket, és megtiltotta gyülekezete tagjainak, hogy szállást adjanak nekik. A pécsiek a duna-földvári vásárba menet szereztek tudomást a tilalomról, és válaszként hitvitára hívták ki Decsit. A prédikátort azonban a gyülekezet nem engedte el a disputára -elárulva, hogy valójában nem is a hitbeli kérdésekről, hanem pusztán kereskedelmi érdekelletéről volt szó. Tolna ugyanis átkelőhelyként és kikötőként a dunai és a dél-alföldi kereskedelmi utak kereszteződésénél feküdt, az itteni kereskedők pedig igyekeztek háttérbe szorítani pécsi riválisaikat. Az ellentéteket súlyosbította, hogy Tolnán is kezdetét vette az antitrinitárius térítés, Decsinek elemi érdeke volt határozottan fellépni ez ellen.

A pécsiek igyekeztek mihamarabb lezárni a konfliktust, ezért a távolabb fekvő Ráckeve lelkészét, Skaricza Mátét hívták vitára. Bár a disputa során az álláspontok nem közeledtek egymáshoz, a konfliktus továbbterjedésének sikerült elejét venni, és a felek is békében váltak el egymástól: „Az mely simplicítást felőletek hallot-

tam, bennetek találtam. Hogy Isten beszédéhez ragaszkodtok, és Isten beszédéből keresitek üdvösségeteket” – mondta elismerően Skaricza.

A disputa anyagát Válaszúti vitairatban foglalta össze. Kora legmodernebb filológiai módszereit alkalmazta: figyelembe vette az eredeti bibliai szövegek sajátos fordulatait, az egyes textusok történeti összefüggéseit, és dogmatörténeti keretbe ágyazta a bírált tanokat. Bár saját korában nem került sajtó alá, a szöveg két, közel egykorú kéziratos másolatban fennmaradt. Ezek egyikét az a Pécsi Szabó János készítette, akiben talán Válaszúti utódját sejtethetjük.

Unitáriusok Baranyában a 17. században

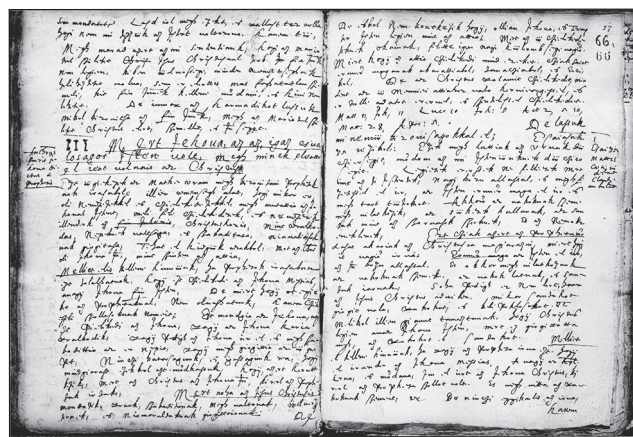
Pécsett egy 17. század elején keletkezett jelentés szerint csaknem kétszer annyi unitárius hívó élt, mint a magyar és szláv katolikusok összesen. Az 1612-ben alakult jezsuita misszió azonban újult erővel indított támadást az unitáriusok ellen. Az idős és teljesen vak püspök, alighanem Válaszúti György, ugyan állhatatos maradt, híveit azonban nem tudta eltiltani a jezsuiták hallgatásától – jóllehet a tilalmat keresztülvitte a városi tanácsnál. A helyzetet a templom használata körül kitört viszály súlyosbította, amely az egész évszázadot végigkísérte. Katolikusok és unitáriusok azonban viszonylag ritkán tettek feljelentést egymás ellen felekezeti ügyben, hiszen a békés együttélés hasznosabb volt.

Komoly gondot jelentett ugyanakkora lelkészutánpótlás a baranyai unitárius gyülekezetekben. Válaszúti Erdélyből volt kénytelen 15 fiatal lelkészt hívni, hogy szétküldhesse őket a falvakba. Az unitárius közösségek fogyása jól látható, bár a felekezeti határok a 17. század

során már nemigen változtak. Tarcsapuszta gyülekezete például a század elején katolizált, és ugyanekkor a református egyház kebelébe is számos unitárius tért meg. A legtöbb gyülekezet azonban gyarapodott: Aranyos (a mai Aranyosgadány) fatemplomát 1638-ban építették, Sumonyban 1641-ben bővítették, 1676-ban pedig renoválták az istenházát, Kisasszonyfán pedig 1681-ben emelték a fatemplomot. A török uralom végét 24 csaknem szintiszta unitárius község és további 30-35 szórványgyülekezet érte meg, összesen mintegy hétezer hívővel.

Erdős Zoltán, Molnár Dávid

(A kiállítás megtekinthető a JPM Néprajzi Múzeumban, Pécs, Rákóczi utca 15; Szervező: Csorba Győző könyvtár.)

A Pécsi Disputa egy oldalpárja (OSZK kézirattár, Quart.Hung. 313)

Istenélmény magos Déva várában, vagy: Isten szereti az unitáriusokat

Népviseletbe, cifra gúnyába, vagy épp suhogós joggingba, túrafelszerelésbe öltözött férfiak, asszonyok, gyermekek, legénykék, és leánykák gyülekeznek magos Déva vára alatt, a fölvonónál. Magos Déva vára tényleg magos, és igen méretes is, annak ellenére, hogy a leghitelesebb források szerint mindössze tizenkét kőműves húzta föl az egészet, mindössze egy feleségnyi emberáldozattal. Próbálok nem hasra esni a minden repedésükből eleven történelmet lehelő kövekben, miközben hol szegény Kelemenné vércsöppjeit keresem valóság és egy másik valóság határán, hol a zászlókat hordozó, derűs mosolyú, vagy épp fesztelenül beszélgető, netán önfeledten rohangászó unitáriusokat figyelem.

A huszadik dévai Dávid Ferenc Emlékarándoklaton vagyunk. Aki nem látott még unitárius emlékarándoklatot, azt hinné, valamiféle osztálykirándulásba, hétvégi bográcsozásba, vagy más efféle szabadidőkulturális szeánszba csöppent. A magamfajta katolikusok

és/vagy langyos kocakatólikusok kollektív tudatában zarándoklat, processzió, körmenet általános formái minősége: borzasztóan lassan vánszorgunk A pontból B-be, s közben csodálatos egyházi énekeket énekelünk lehetőleg szomorúan, rosszul artikulálva, rosszul intonálva, minden hangzót összekelve, egyszóval szorgalmasan, és fájdalmasan őszinte hitelességgel elrontva. Az erdélyi unitárius gyülekezetek ehhez képest teljesen komolytalanok: mosolyogva, nevetgélve, fickándozva zarándokolnak magos Déva várába, mintha a Jóisten örömeiben teremtette volna őket. Képtelen gondolat, hogy a vén kaporszakállú bármit is víg kedéllyel csinált, ellenben igaz – ezt a kérdéskört Umberto Eco is pedzegette a Rózsa nevében, holott ő saját bevallása szerint ateista volt, bár szerintem ezt csak azért hazudta, mert nem ért rá hitéleti kérdésekről még többet vitázni.

A reformáció radikális ágaként kialakult unitárius felekezet Dávid Ferencet tekinti alapítójának. A Lutherhez mérhető személyiségű és kvalitású unitárius és

Zarándokok Déva várának udvarán (Demeter Zoltán felvétele)

Rácz Mária és Rácz Norbert Zsolt (Demeter Zoltán felvétele)

Biblia-értelmező születésének és halálának évét nem ismerjük pontosan, ahogyan azt sem tudjuk, hogy Déva várának melyik pontján raboskodott s érte a halál. Ami biztos: az 1500-as évek végén éppen a Habsburgok erőltette rekatolizáció múlt, ám látványos divathóbortjától átítatott Báthory család rekkentette el valamelyik egészségtelen börtöncellába a reformátort, hogy örökre elhallgattassa. A kornak megfelelő börtönkörülmények – a 16. században börtönbe kerülni valójában kivégzés, csak tovább tart, és jobban fáj, legalábbis az akasztottak, éhenhaltak, szomjanhaltak, kerékbetörtek, megfagyottak egybehangzó tanúvallomásai alapján – el is hallgattatták hősünket, a hatalom szándékával ellentétben mégsem örökre. Szavait ma is halljuk, hitét ma is megvalljuk, mártíromságára ma is emlékezünk: hiszen itt vagyunk.

A zarándoklat csúcspontja nyilván a Déva várának legmagasabb pontján levezetett Istentisztelet, a beszédek, a gyertyagyújtás a hipotetikus emlékcéllában, és a közös éneklés. Az Istentisztelet egyik legélesebb pontja Rácz Norbert Zsolt lelkész mondata: Testvérem, kulcsold össze kezed, vagy tedd szívedre, ahogy tetszik, és mondjuk el együtt az unitárius hitvallást. Ez az „ahogy tetszik” valami olyan hajmeresztő, dogmaborzoló, és rituskritikai megnyilvánulása az Istent szabadon szerető ember mindenkor szenvedélyének, hogy a más felekezethez tartozó is kénytelen a legmagasabb tisztelt hangján szólni és gondolkodni radikálisan reformált hitsorsosairól.

Az Istentiszteletet követő beszédek említésre méltó momentuma még, mikor Déva alpolgármestere ékes románsággal ígéretet (avagy az ígéret reményével kecsegtető kijelentést) tesz (avagy lebegtet meg): az elkövetkező években megújult történelmi környezetben – Déva várát körülbelül tíz éve folyamatosan felújítják – tehetjük tiszteletünket Dávid Ferenc egyházalapító előtt, illetve élvezhetjük egymás, valamit a Teremtő társaságát (bár utóbbiét elvileg konstans élveznünk kéne; csak saját gyarlóságunkat okolhatjuk, ha mégsem így van).

Az Istentisztelet legmegdöbbentőbb és legsodálatozabb pontja Rácz Norbert Zsolt és Rácz Mária lelkészek közös szolgálata. Ha létezik a házasságnak bármiféle éthosza a látható világban a gazdasági érdekszo-

vetségen kívül, ha létezik az a titokzatos valami, amiről sokan beszélnek, de szinte még senki se látta; ha létezik és lehetséges a földi létben a házasság szentséggé emelése – nos, akkor itt ezt a szentséget láttuk fölragyogni. Aki valamennyire ismeri az unitárius terminológiát, tudja, hogy nem szórják úgy a szentségeket, mint a katolikusok, meg az ortodoxok – mindenesetre érdekes, hogy katolikusként egy unitárius istentiszteleten látom először teljes valójában a házasság szinte elérhetetlen misztériumát, az Istenszeretben való kettős áldozatot és szolgálatot fölsejleni (katolikus berkekben is rendszeresen előkerül a téma, amit kedvenc magyar vígjátéksorozatomból így fogalmazott meg a lódoctor: a cölibátust kellett volna megszüntetni, nem az inkvizíciót. Tartok tőle, az Apostoli Szentszék nem nézi kedvenc magyar vígjátéksorozatomból).

Mindezek után teljesen magától értetődőnek vesszük Koppándi Zoltánnak, a dévai gyülekezet vezetőjének a hirtelen jött napsütésre reflektáló mondatát: Isten szereti az unitáriusokat.

Juhász Kristóf

Budaházi István

Dávid Ferenc utolsó fohásza (Várbörtön, Déva, 1579. november 15.)

Uram, itt a Hitet börtönnel büntetik
Lábat és kezet láncba verettetik
Idegen lovagok, zsoldosok csak jöttek
Máglyázni, kínozni, zsámányolni jöttek.

Mindenki Hite szerint! Hol van már ez, Uram?!
Kupecek, ország-eladók vannak hatalomban
Csak az ő igazságuk lehet mostanság
Vérrel és vassal az országot kínozván.

Uram, itt a Hitet börtönnel büntetik
Szégyenpadra vonják, ki Hozzád fohászkodik
Láncom csörren, lassan elhagyván erőmet
Néked ajánlom, Uram: Hitemet, lelkemet!

Budapesti unitárius egyháztársadalmi szervezetek a két világháború között – 2. rész

Rovatunkban korábban (2016/2–3. szám) bemutattuk az 1900-as évek elejének hatékonyan, szervezeten működő magyarországi unitárius egyháztársadalmi szervezetét, az erdélyi mintára létrehozott Dávid Ferenc Egyletet. Előző lapszámunkban (2017/3–4.) a Brassai Sámuel Unitárius Ifjúsági Egyesület, valamint a Bölöni Farkas Sándor Unitárius Iparosok és Kereskedők Körének történetét tekintettük át. Egyháztársadalmi témájú sorozatunkat most – levéltári alap kutatás nyomán – a Magyar Unitárius Nők Szövetsége, illetve a Perczelné Kozma Flóra Unitárius Leányegyesület tevékenységének bemutatásával zárjuk.

1922. január 6-án, másfél évvel a trianoni békediktátum után – amikor az erdélyi anyaegházal való kapcsolattartás már szinte teljesen ellehetetlenült – Budapesten megalakult a Magyar Unitárius Nők Szövetsége. A szervezet levéltári örökségre átadott iratanyaga (1 doboz) rendkívül hiányos, ezért a szövetség két világháború közötti történetének megírására önmagában nem alkalmas. Ebben a cikkben az általunk történeti szempontból relevánsnak tartott levéltári dokumentumokra szinte kivétel nélkül hivatkozunk. A kevésbé fontos iratok között egyes rendezvények meghívói, valamint magánlevelezés, nyugtatomb, a nőszövetségi gyülekezeti terem berendezéséről készült grafikák találhatók (MUEMEK Nagy Ignác utcai levéltára).

Az alapító elnök: Buzogány Anna

A budapesti Nőszövetség kezdeményezője Perczelné Kozma Flóra író volt, akinek életét és egyházzolgálatát folyóiratunk az elmúlt években többször is kimerítő részletességgel bemutatta, így ezúttal ettől eltekintünk. Perczelné – súlyosbodó betegségére hivatkozva – nem vállalt tisztséget az új egyháztársadalmi szervezetben, így elnökké közeli munkatársát, Buzogány Annát (1875–1945) választották meg. Az első elnök a budapesti uni-

tárius közösséget az 1860-as évek végén megalapító Buzogány Áron leánya volt. 1899-ben tanári oklevelet szerzett, nevelőnőként, majd polgári iskolai tanárként dolgozott. Tagja volt a Protestáns Nőszövetségnek, intézőbizottsági tagja a Magyar Asszonyok Nemzeti Szövetségének és az erdélyi Unitárius Nőszövetségnek. Többször tartott előadást a budapesti Dávid Ferenc Egyletben. A budapesti nőszövetség a tényleges munkát 1923 augusztusában, az önálló magyarországi egyházszervezet, a Püspöki Vikáriátus létrehozása után kezdhette meg.

Erdélyi előzmények – a Nők Világa

A Magyar Unitárius Nők Szövetsége nyilvánvalóan az erdélyi mintákat igyekezett követni, ahol az unitárius nőszövetségi munkának ekkor már három és fél évtizedes múltja volt. Zsakó Erzsébet monográfiája szerint az 1885 és 1910 közötti időszak „az elméleti viták és előkészületek kora” volt, amikor a korábbinál pontosabban meghatározták a nőknek a Magyar Unitárius Egyházban játszott szerepét, kitűzték a majdan létrejövő országos nőszövetség céljait, feladatait, illetve megalakultak az egyes vidéki nőegyletek.

A Dávid Ferenc Egylet lapjában, az Unitárius Közlönyben 1887-ben indult el a Nők Világa című rovat,

amelynek három legaktívabb szerzője Perczelné Kozma Flóra, valamint a mára méltatlanul elfeledett Fanghné Gyűjtő Izabella és Raffaj Irma volt. **Fanghné Gyűjtő Izabella** (1840–1914) Parajdon született; édesapja a helyi sóbánya egyik vezetője volt. Kisgyermek korában gondos nevelésben részesült: zongorázott, nyelveket tanult. Az 1848/49-es szabadságharc idején a család Szebenben, majd Kolozsvárra költözött. Házasságukból három leány és egy fiú született. Gyűjtő Izabella pesti éveiben kezdett írni: a Fővárosi lapokban Lépesy Gáspár álnéven publikált, később az Ország-Világ, az Erdélyi Lapok és a Divat Szalon közölte novelláit, esszéit. Romantikus regényeket és több mint hetven elbeszélést írt. Boros György püspök szerint Gyűjtő Izabella „tisztá lélekből, mindent átérző szívből unitárius volt. Az ő egyszerű nemes, fennkölt szelíd lelke és élete éppen az volt, amivel mindig híven lehetett jellemezni az unitáriusságot.” Temetésén Csifó Salamon teológiai dékán és Dósa Elek, az Erdélyi Irodalmi Társaság elnöke mondott emlékbeszédet.

Raffaj Irma (1872–1909) az Újszékelyen szolgáló keresztúrköri unitárius esperes, Raffaj Domokos leánya volt. 1903-ban megjelent életrajza szerint „az esperesi háznál kicsinyben látja az egész egyházi élet érverését. Ha a szükség úgy kívánja, jobb keze, mindene az esperesnek. Midőn édesatyja betegeskedett, sokan észrevették, hogy az esperesi iratok szövege leánykézből került ki, de a tartalomban nem volt hiba.” Raffaj Irma tanítónőnek készült, de korán jelentkező betegségei megakadályozták abban, hogy pedagógusi

pályára lépjen. Az Unitárius Közlöny állandó szerzője, a Nők Világa egyik szerkesztője lett. Perczelné Kozma Flóra szerint „*fő érdeme volt egyenes, őszinte, saját nézetéért síkra szálló szilárd jelleme. Nem egyszer tapasztalhattuk lapunkban, hogy bátran helyt állt minden egyes nézetéért; erősen polemizált hol egyikünkkel, hol másikkal; nézeteit, egyéni gondolatait soha cserben nem hagyta. A szó teljes értelmében saját lelkét és meggyőződését is mindenkor híven szolgálta.*” 1909 novemberében, szívészélhűdés következtében, fiatalon hunyt el.

Nemzetközi kapcsolatok

Az 1910-ben, Londonban, Berlinben és Kolozsvárott megtartott nemzetközi unitárius konferenciákon részt vevő leányok és asszonyok az amerikai, brit és magyar unitárius nők szorosabb együttműködéséről, testvéregyházközi kapcsolatok kiépítéséről határoztak, sőt egy nemzetközi szervezet esetleges létrehozását is tervbe vették. Ennek szellemében jött létre kolozsvári székhellyel az Unitárius Nők Országos Szövetsége, amely 1933-ig a Dávid Ferenc Egylet szervezeti keretei között működött. A szövetség budapesti tagozatának elnökévé Perczelné Kozma Flórát választották meg.

A Trianon után megszerveződött Magyar Unitárius Nők Szövetségének alapszabálya definiálta a célokat: „*a hitélet ápolása, bensőbbé tétele, a hazafias érzés ápolása, a szegények gondozása és segítése; nők elhelyezése, gyermekvédelem, a külföldi unitárius nőszövetségekkel való kapcsolat fenntartása, ápolása, valamint a többi hazai nőszövetségekkel való együttes működés.*” A célok elérését szolgáló eszközök: „*a Szövetség jövedelmei: tagsági díjakból, esetleges adományokból és hagyományokból, alapítványok kamatából, a Szövetség céljára rendezett összejövedelekből és egyéb bevételekből. Felolvasó estek tartása, vallásos könyvek kiadása, terjesztése.*” Az alapszabály azt is rögzítette, hogy a nőszövetségi elnök mellé alelnököt (az alakuláskor: özv. Péterfy Lajos-

XXXIV. évf. Cluj-Kolozsvár, 1924. Augusztus 8. szám.

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE
KADJÁ A DÁVID FERENC EGYLET

Erdélyi testvéreinkhez!

Dr. Perczelné Kozma Flóra.

Az ind bölcsészettől eredő különböző misztikus irányzatok fanatikusnak hisznek nemcsak a túlvilági lelkek visszajárásában, hanem az élő emberek lelkének egymással való közlekedésében, kölcsönös látogatásában anélkül, hogy a testek elhagyának rendes otthonukat. Ugyisintén Cicero Kr. e. elő római böles csoda dolgokat mesél munkáiban az emberi lelkek misztikus megjelenéséről s éppen ezért a theosofisták nem győznek ő nék hivatkozni.

Mi, felvilágosodott keresztények ilyen értelemben nem hiszünk a lelkek járásában. Mi sokkal többre becsüljük, nagyobbra tartjuk az Isten képére formált emberi lelket és a vele kapcsolatban levő vallási fogalmait, semhogy ilyen szeszélyes és természetellenes módon megnyilatkozó csodában hihetnénk. De igenis, amúli inkább hiszünk a lelkek vonzódáson és közös érzelmeiken alapuló természetes, de láthatatlan közlekedésében, együtt szenvedésében, melyről éppen mi, unitáriusok győződhetünk meg leginkább.

Ha behunyjuk a szemünket, szinte látni vélünk azt a misztikus lélekvándorlást, amit jónak és nemnek, hozzák és viszik a lelkek gondolatainkat, érzelmeinket, sóhajainkat, melyek abban az egy közös vágyban összpontosulnak: Urunk Istenünk övd meg és erősítsd meg a mi unitárius egyházunkat, vallásunkat, ősz püspökünket és ezeken keresztül a mi földi és mennyi országunkat!

Kedves erdélyi Asszonytestvéreim! Bármilyen régen láttuk is egymást, sőt sokakkal még egyáltalában nem is találkoztunk, de az az egy bizonyos, hogy a lelkekjárása és kapcsolata folytunk együtt érzelmi, együtt sirunk vagy örvendezünk, ha ugyan az Úr Istennek tetszik néha-néha egy-egy örömsugárral is bevilágítani szomoru szívünkbe! Ki tudja, mikor minden látszólagos ok nélkül egyszer csak könny szökik a szemünkből, vagy csodálatosképen megkönny-

Perczelné cikke az Unitárius Közlönyben 1924/1

né), illetve főtítkárt (az alakuláskor: özv. Fábry Edéné) kell választani.

1924 augusztusában, a magyarországi nőszövetség tevékenységének első évét értékelve Perczelné Kozma Flóra megállapította: Buzogány Anna elnök kiváló brit és amerikai kapcsolata nemcsak pénzbéli és egyéb adományokat eredményeznek, de a „magyar ügyet” – vagyis a trianoni békediktátum igazságtalanságának széleskörű nemzetközi megismertetését – is szolgálják. Kiemelte a betegek és a mélyszegénységben élők segítését, amelynek felelőse özv. Fábry Edéné főtítkárt volt. Hangsúlyozta továbbá, hogy a budapesti unitárius nők kezdettől kiváló együttműködést alakítottak ki református és evangélikus asszonytestvéreikkel, így a protestáns nőszövetségi munkára nem volt jellemző az unitáriusok mellőzése, kirekesztése. „*A Dávid Ferenc Egylet (...) annak idején szívvel és lélekkel járult hozzá ahhoz, hogy a Magyar Protestáns Nők Országos Szövetsége megalakulhasson, s abba az unitárius nők is bevétessenek. Szövetségünk együtt dolgozik és tárgyal a másik két testvér egyház asszonyaival. Igazán elmondhatjuk, hogy Budapesten tulajdonképpen az asszonyok teremtették meg tömörülésük által a protestáns egységet*” – fogalmazott Perczelné.

A második korszak (1926–1931)

Perczelné Kozma Flóra halála (1925. december 31.) után a nőszövetség – társadalmi súlyának megtartása érdekében – Józán Miklós püspöki vikárius feleségét nyerte meg elnöknek; az operatív feladatokat változatlanul özv. Fábry Edéné főtítkárt irányította. 1930-ban a nőszövetség – amelynek 65 rendes tagja és mintegy 35 segítő szimpatizánsa volt – legfőbb tevékenységként a lelkeszek munkáját is segítő családlátogatásokat, a ruha- és pénzsegélyezést, az ünnepi szeretetvendégségek megszervezését és ajándékcsomagok összeállítását, valamint az unitárius családok hétköznapijait megkönnyítő „*ügyintéztést*” jelölte meg. Az újonnan belépni szándékozó tagokhoz a nőszövetség minden esetben három kérdést intézett: Akarod-e egyházunkat nemes munkájában szeretettel támogatni? Akarsz-e szenvedő embertársaidon tehetségedhez mérten segíteni? Akarsz-e ezek által magyar hazánk jobb jövőjén munkálkodni?

„*Rendszeresen látogatunk kb. 50 családot. Ruha- vagy pénzsegélyben vagy mindkettőben részesítettünk az elmúlt esztendőben 82 családot (...) Pénzsegélyt adunk átlag 5-10 és ritkán 20 pengős tételekben; iskolás gyermekeknek kézimunkára, családoknak – munkanélküliség esetén – házbérre, szülő anyáknak – betegség alkalmával – tüzelőanyagra. Az elmúlt évben ilyen módon 600 pengőt adtunk. Látogatunk esetről-esetre szülő nőket és betegeket a különböző kórházakban. Karácsonykor és Húsvétkor szeretetvendégségen látjuk ifjúsági alakulatainkat: Perczelné Kozma Flóra Leányegylet, Brassai Sámuel Ifjúsági Egyesület, János Zsigmond Cserkészcsapat. Karácsonykor megajándékozunk édességgel, könyvvel az iskolás gyermekeket. Tagtársaink felváltva, havonként látogatják a Misszióházban lakó ifjúságot. Havonként két ízben ellátjuk a háziasszonyi tisztet a Leányegylet délutáni összejövedelein. Tervbe vettük, hogy a különböző iskoláknál tudakozódunk iskolás gyermekeink magaviselete és tanulmányi előmenetele felől. Hozzánk forduló híveink-*

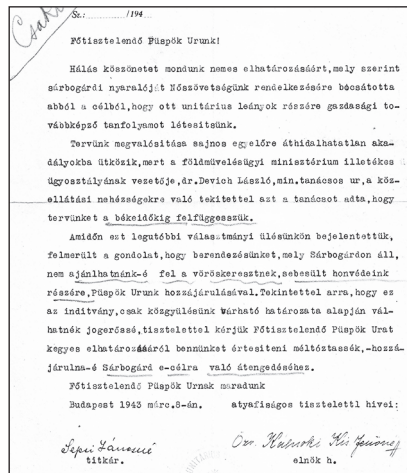
nek ügyes-bajos dolgaiban – amennyiben módunkban áll – igyekszünk eljárni” – összegezte tevékenységüket özv. Fábry Edéné főtktár az Unitárius Értesítő hasábjain.

A harmadik korszak: világválság, háború

Az 1931 és 1944 közötti időszakból a Magyar Unitárius Nők Szövetsége tevékenységéről – levéltári dokumentáció hiányában – csupán szórványos adatok állnak rendelkezésre. 1932 szeptemberében Józán Miklósné elnök a Budapesti Unitárius Misszióházban élő, szegénysorsú unitárius egyetemi és főiskolai hallgatók segélyezésére vonatkozó felhívást bocsátott ki. 1936 őszén, Damokos Albert asztalosmester, faszobrász és bútorestaurátor ajánlók bútorainak – sarokvitrin, zárt pad, sarokpad, kis asztal, vendégasztal, karosszék, szék, fali edénytartó – köszönhetően a nőszövetség önálló gyülekezeti szobát alakíthattott ki a Misszióházban.

Damokos Albert (1901–1998) a közép-nyárádmenti (Maros megyei) Szentgericéről származott, s fiatalon került Magyarországra. Pethő István lelkész közeli munkatársaként részt vett a pestszentlőrinci unitárius gyülekezet megszervezésében és a templomépítésben, ahol ugyancsak asztalosként és faszobrászként dolgozott. Nyugdíjasként a Nagy Ignác utcai templomot látogatta, és természetjáró túrákat vezetett a budapesti unitárius hívek számára. Temetési szertartását Bencze Márton püspök végezte; nekrológiáját (Isten vele, Berci bácsi!) Szent-Iványi Iлона írta meg az Unitárius Élet 1998 szeptember-októberi számában.

1942-ben a püspökké választott, s ezért Kolozsvárra visszaköltöző Józán Miklós úgy döntött, hogy sárbogárdi nyaralóját a Magyar Unitárius Nők Szövetségének rendelkezésére bocsátja, hogy ott unitárius lányok számára rendszeres gazdasági („háziasszonyi és gazdasszonyi”) tanfolyamokat szervezzenek. 1942. október 12-én, Sárbogárdon tartott beszédében dr. Nyiredy Gézané, a Magyar Unitárius Nők

A sárbogárdi nyaraló felajánlása megköszönő levél

Szövetségének elnöke (korábbi főtktára) már nemcsak továbbképző tanfolyamokat említett, hanem unitárius női népfőiskolát is, amelynek célja „hű és önérzetes ifjúság nevelése.” Nyiredyné szerint „Sárbogárd egyháztörténelmi jelentőséget nyerne azáltal, hogy az asszonyi lelkek között megteremtendő egységet szolgálna az erdélyi, dunántúli, budapesti, pestkörnyéki lányok közös nevelésével.” Ennek jegyében a sárbogárdi nyaralóban letették az unitárius népfőiskola alapkövét.

Ezt a tervet azonban a háború végül megghiúsította: 1943 tavaszán a nőszövetség a sárbogárdi ingatlant a Vöröskeresztnek ajánlotta fel, sebesült magyar honvédek ápolására.

A Perczelné Kozma Flóra Unitárius Leányegyesület

A budapesti nőszövetségi munkához szorosan kapcsolódott a Perczelné Kozma Flóra Unitárius Leányegyesület tevékenysége. Az önálló jogi személyiséggel nem rendelkező egyháztársadalmi szervezet két évvel névadójának halála után, 1927. november 17-én kezdte meg működését, a Budapesti Unitárius Misszióház szervezeti keretei között, annak Rákos utcai helyiségeiben. Muszka Ibolya Éva könyvtáros-sajtótörténész értékelése szerint a magyarországi egyházrész vezetése „szükségét látta annak, hogy valamely egyesület a maga kebelébe gyűjtse az unitárius, már konfirmált lányokat. (...) Hogy vallá-

sos vezetés mellett nőjenek fel leányaink, hogy később, mint nőszövetségi tagok tudjanak hasznos, építő munkát végezni. Az egyesület tehát mintegy előkészít a későbbi munkára.”

Az egyesület vezetését Enyedy Róbertné Pünkösti Mária vállalta, aki Perczelné Kozma Flóra tanítványaának vallotta magát. Fiatalon, a londoni Channing House-ban ismerkedett meg a szabadelvű kereszténység eszmerendszerével, anyanyelvi szinten beszélt angolul és franciául, bölcsészettudományi doktorátust szerzett, de végzetes betegsége, korai halála megakadályozta pályája kiteljesedését. Enyedy 1930-ban így foglalta össze az egyesület legfontosabb céljait: „A Nőszövetség jövőendő működésének biztosítása az új generáció szociális munkára való nevelésével. A leánygyermek foglalkoztatása, Isten-, ember- és hazaszereget felébresztése lelkükben, nemes célok kitűzése által az egyház, a haza és a család jövője érdekében (...)”

1930 tavaszán a leányegyesületnek 48 tagja volt. A téli hónapokban az unitárius egyháztörténelem nagyjairól (Dávid Ferenc, Brassai Sámuel, Orbán Balázs) szóló előadásokat szerveztek számukra, tavasszal és nyáron kirándulásokon vehettek részt, saját énekkarukkal felléptek a Dávid Ferenc Egylet rendezvényein. Enyedy az egyesület feladatává tette azt is, hogy a gazdasági válság idején biztosítsa tagjainak megélhetését, mert „csak versenyképes, testileg, jól felfegyverzett, erős hittel, szeretettel és tudással megerősített lélek tudja a maga harcát megküzdeni.” Mivel az egyesületi tagok túlnyomó többsége ipari munkás (elsősorban varrónő) volt, az elnök saját vállalkozás, unitárius leányegyesületi varroda felállítására tett javaslatot, amelynek a Misszióház vagy a Koháry utcai templomos ingatlan adhatott volna otthont. A tervet az egyházvezetés a mind nehezebbre forduló politikai és gazdasági körülmények folytán nem tárgyalta, így a varroda nem jött létre.

Retkes Attila

(A cikk a Debreceni Református Hit tudományi Egyetemen folytatott egyháztörténeti doktori tanulmányaimhoz, kutatásaimhoz kapcsolódik. Köszönetet mondok témavezetőmnek, dr. Molnár Jánosnak)

Ószövetségi csodák (II. rész)

4. Az ember teremtése (1 Móz 1,26–31)

a. Első történet

Az ember teremtésének története, vagy csodája megköveteli, hogy néhány hitelvi és dogmatikai kérdést is érintsek. Nem bonyolodom ennek alapos magyarázatába, hiszen más jelen dolgozatomban célja és ugyanakkor nálam hozzáértőbb hittudósoknak sem sikerült egyértelműen meggyőzniük a kételkedőket, vagy más állásponton levőket. Tény, hogy a teremtés történetben párhuzamos leírásokat találunk, melyek szinte ismétlik a korábban elhangzottakat. Ugyanakkor a fordítások bizonyos tekintetben félrevezetőek, amikor hirtelen úgy tűnik, mintha valaki társ-Isten szegődött volna az egyedüli teremtő mellé (26. vers). A második mozzanatban visszapattan a történeti fogalmazás a korábbi mederbe és arról tájékoztat, hogy Isten megteremtette az embert. Eddig nincs semmi gond, hiszen hittel megközelíthető és elfogadható az esemény attól függetlenül, hogy először a „férfi” jön világra, majd szorosan követi őt a „nő”. Itt is érdekes a folyamat, hiszen a következő történetben a férfi bordájából kel életre az első feleség.

Itt van viszont a következő probléma, mely hívőnek és hitetlennek egyaránt fejtörést okoz. Az a kijelentés, miszerint Isten „*saját képmására*” teremtette az embert és természetesen ennek köszönhetően az asszonyt is. Az „*átlag*” keresztény nem időz ennél a szövegezésnél. És azt mondja, amit korábban tanítóitól hallott: *Nem teszünk fel kérdéseket azzal kapcsolatosan, ami a hit világra tartozik. Hisszük és kész!* Unitáriusként is hiszem, viszont adottnak vélem szabadságomat, mely önkéntelenül is lendít ebben az esetben és türelmesen, kivárában magyarázatért folyamodik abban a kérdésben, ami teremtettségünknek isteni *képmását* jelenti. Sok gyermekkorai ismeret, ifjúsági vívódás és felnőtt évek tapasztalata sűrűsödik egybe a látható és láthatatlan világ rejtett és nyilvánosság elől eltakart részleteiben ahhoz, hogy csak úgy – hitre hivatkozva – megválaszolatlanul hagyjak engem érdeklő kérdéseket.

Az *első* ezek között, hogy szabad-e úgy nézнем a tükörbe, hogy közben arra gondolok, amikor Isten megteremtette az első embert? A *második*, hogy szabad-e arra gondolnom, hogy a velem szembenézőben magát Istent fedezem fel? Az első felelet: *igen*. Nem is lehet ennél szebb, magasztosabb és hálával teltebb figyelés, mint, amikor tükörbe nézve az első emberre és nem önmagunkra gondolunk. Ebben benne van teremtettségünk és benne foglalt az ösgondoskodás, melyhez foghatóval nem találkozunk semmilyen vonatkozásban. Az más kérdés, hogy esetleg magunkon viseljük földi atyánk képmásának egy-egy vonását és hálások vagyunk

azért, mert örökségképpen mi is büszkélkedhetünk ezekkel. Ugyanakkor ennek ellentéte kísérti a legtöbb embert, mely nem a hálaadás, hanem az elmarasztalás felé viszi a gondolkodást. A *második* válasz ennél bonyolultabb. Éppen ezért nincs egyértelmű válasz. Az önbizalom túlzott jelenléte, vagy annak hiánya körül forog a magyarázkodás. Mindennapi beszélgetéseink során azt szoktuk mondani néhány embertársunkról, hogy „*istennek képzele magát*”. A baj akkor lesz nyilvánvaló, ha ez csakugyan így is van. Ennek is létezik unitárius értelmezése, mert azt tanították már konfirmációra történő felkészítésünkben, hogy az ember társteremtőjévé válik Istennek abban a pillanatban, amikor maga is részt vállal a világ folyamatban levő szepítésében, sőt, kiveszi részét az utódok világra hozatalában és felnevelésében. Ez eddig érthető és vitathatatlan. A baj akkor kezdődik, ha az adott személy kimondja magáról és hiszi is, hogy „*ő Isten*”. Erről a látásmódról jegyezte meg Pál apostol, hogy „*tükör által*”, „*homályosan*” látjuk a dolgokat.

Ennél az alfejezetnél is van még két gondolatkör, melyekről szót kell ejtenem. Az *egyik* Isten felszólító ígéretébe ágyazódik, miszerint arra kéri az első embert, hogy legyen *termékeny, szaporodjon*, töltsse be a földet és jó értelemben uralkodjék a többi megteremtett növény- és élővilág felett. Ennél a pontnál a mindenkorai társadalmi alapsejtet a családot látom ismét magam előtt. Erre hárul a feladat, hogy valóban betöltsse Isten által elrendelt szerepét és felelős kötelességét. Igen ám, de a mai állapotok egyre inkább arról árulkodnak, hogy értékét veszítette a keresztény családi eszmeiség, és helyébe lépett a szabadosság körébe utalható magánrendelkezés, miszerint, nincs szolgaságra ítélve a keresztény férfi és nő, aminek következtében maga döntheti el, hogy meddig és milyen körülmények között tölti be szerepét egy klasszikusnak egyáltalán nem nevezhető családi formában, tömörülésben. Szaporodás van ugyan, ha korlátozott számban is, uralkodás is van a tagok fölött, de valami baj került a családi rendszer gépezetébe. Tudják ezt a felnőtt *társak* és sajnos hamarosan ráeszmélnek erre a közvetlen tapasztalók, a gyermekek is. Ennek ellenére úgy látszik, hogy nem adja fel szerzett, vagy vélt kényelmét egyik fél sem. A férfi szabadabbnak, a nő pedig állandóan szabadságra vágyónak tünteti fel magát. És még van valami. Az eskü sem jelent már sokat. Sőt, nem is hordozza magán azt a jelentést, melyet betöltött az évszázadok során, attól függetlenül, hogy milyen felekezeti jelvény alatt mondták egymásnak a *boldogító igent*. A cicoma, a körülmények és a pillanatnyi események mindennél fontosabbak.

A *másik* nagyon fontos tényező, hogy amit teremtett, – beleértve most már az embert és az asszonyt is, „*Isten látta, hogy nagyon jó mindaz, amit alkotott.*” (Ter 1,31). Az idézett helyen kiemeltém a jelzőt. Eddigi szolgálatom alatt mindig csak arra összpontosítottam, hogy valahányszor Isten teremtéséről prédikáltam kihangsúlyozzam, hogy a teremtett világ és benne az ember „*jónak*” bizonyul. Most tapasztalnom kellett, hogy a Szent István Társulati Bibliafordítás hozzáteszi a *nagyon jó* jelzős szerkezetet. Ez természetesen akár szubjektív vélemény is lehet, mint a létező magyarázkodásaink meghatározott része, viszont van az emberiségnek a másik fele, aki mindig arra törekszik, hogy pozitívan lássa és értékelje a maga és környezete világát. Szabad akaratunk dönti el, hogy mi melyik csoportosuláshoz szegődünk véleményalakításunkban és nyilvánításában.

b. Az ember az Éden kertjében (1 Móz 2,4–17)

Korábban jeleztem, hogy párhuzamosan szaladnak a bibliai tudósítások és ennek köszönhetően a csodák is ismétlődnek. Így van ez a teremtés történetét illetően is, hiszen ebben az esetben szembesülünk a *második teremtetési történettel*, mely megismétli az ember teremtetését és elbeszéli a paradicsomi állapotot ahol elhelyezést kapott az első emberpár. Míg az első történet részleteiről semmit sem tudunk, addig most szembesülünk azzal a lényeges képzetrel, melyet akarva-akaratlan, szándékosan, vagy valamilyen korábbi hagyománynak köszönhetően mindnyájan átveszünk, gyakorlunk és szintén tovább adunk az utánunk következő nemzedékeknek. Ez pedig a föld porából való teremtés csodálatos tette, amikor Isten megalkotta az első embert, majd, ahogy kézben tartotta, belefújta az orrába melytől megélevenedett. Ez a cselekedet vált az unitárius hitelvünk alappillérvé, amikor hangsúlyozzuk, hogy „*Isten adta belénk a lelket*”, halálunk pillanatában pedig visszaveszi tőlünk. Sőt erre mondjuk, hogy ez a lélek az, mellyel Istenre hasonlít(ha)unk és szó sem lehet arról, hogy képmásunkban hordozzuk Isten fizikai jellegű vonásait. Ezzel természetesen nincs kimerítve minden kérdés, sőt még az sem, hogy miként történik a mai ember teremtetése? Úgy magyarázzuk, hogy születésünk pillanatában, amikor az első levegővételt megteszi a csecsemő, vagyis abban a pillanatban leheli bele Isten lelkének parányi részét, melytől elevevén, új, megszületett emberré válik. Gondolom, ez nem csak hit kérdése. A lélekről külön dolgozatban értekezem (Lásd: Szentlélek c. dolgozat).

A második teremtetéstörténet következő csodája, az Éden kert megépítése. Számomra nem fontosak ennek részletei, annál is inkább, hogy a magam részéről már gyermekkoromban hiányoltam néhány olyan őshonos fát, melyet a szentábrahái erdőben láttam és melynek híre-pora sem volt látható számomra az akkor elérhető illusztrációkon. Ennek ellenére olyan fák pompáztak ott, melyeket sok évtizeddel később láthattam csupán a maguk valóságában. De ez sem lényeges, hiszen sokkal fontosabb, hogy miért küszködött Isten az Éden kert létrehozásával és mi volt vele az eredeti szándéka. Az ugyanis, hogy teljes tisztaságában behelyezze az

embert, társával, feleségével együtt és megteremtse alapjait egy békés, boldog, meglelégedéssel és örömmel teljes emberi életnek. Ez az állapot nagyon rövidre sikerült, mert nyomban szembesülünk a paranccsal, miszerint minden fáról ehetnek, csak a *tudás* fájának gyümölcse tiltott. A hittudósok kedvenc területe tárulkozik szemünk elé, melyet mindennapi beszélgetésünkben is „*bűnbeesésnek*” nevezünk. A dogmatikusok ezt súlykóják évezredek óta a hívők tudatába, mi pedig ettől „*menekülünk*”. A bűnt ugyanis személyesen elkövetett cselekedetnek minősítjük, amiért hasonlóképpen vagyunk felelősek, vagy felelősségre vonhatók. Mások tettében, melyben csak közvetett „*érdekeltség*” bizonyítható, ennek megfelelően vagyunk számon kérhetők. Más összefüggésben majd később a *bűnbeesés csodája* kapcsán szövegek.

c. Az asszony teremtetése (1 Móz 2,18–25)

A teremtés harmadik csodája a *nő*, az *asszony*, a *feleség*. Sorban haladok a teremtetési történet néhány kíváncsiságomat feszítő megjegyzésében. Az első, amikor Isten eldönti, hogy „*segítőtársat*” teremt az embernek, olyant, aki *illik* hozzá. Aztán szembesülünk azzal a ténnyel is, hogy mindez miért történik így Isten elképzelésében és teremtő gyakorlatában. Az ember kötelességévé tette Isten, hogy nevet adjon minden élőlénynek. Bár a növényvilág kimarad a leírásból, tudjuk, hogy abban is hasonlóan járt el az ember. Minden növénynek nevet adott, illetve azok is nevet kapnak, melyeket frissen fedeznek fel a kutatók. Ez eddig rendben van. A kötelesség teljesítése megtörténik az állatvilágra vonatkozóan is, ahol minden élőlény elnyeri a lehető legjobb nevet. Amikor végzett az ember ezzel a munkával, nyomban kiderült, hogy egyetlen olyan élőlény sincs az általa megnevezettek között, aki társa, segítőtársa, hozzá illő lehetne. Ekkor „*álmot bocsátott az emberre*”, kivette egyik oldalcsontját és abból „*megalkotta az asszonyt*”. Amikor Isten az emberhez vezette az asszonyt, hogy őt is megnevezze, akkor mondta először, hogy „*csont a csontomból és hús a húsemből*”. Így született meg, tehát az asszony, aki minden „*porcikájával*” a férfihez tartozik. Vagy, talán fordítva? A székely szemlélet elég világosan kimondja, hogy a férfi a „*fő*”. Amióta beférkőzött életvitelünkbe a női emancipáció, azóta kiegészül ez a mondat. Nem dicsekszünk vele, de megjegyezzük, hogy „*mi vagyunk a fő, de a nyak az asszony*”. Ezt bevalljuk néhányan, a többi továbbra is tagad. A kérdés, hogy mi is az igazság. Kétség nem férkőzik hozzá, hogy a csodatörténet egyik megjegyzése adja a félreérthetetlen eligazítást: „*a férfi elhagyja apját és anyját és feleségéhez ragaszkodik*” (Ter 2,24). Tehát, mi is az igazság kedves székely testvéreim és mindazok, akik másként gondolkodtok feleségekről! Nem arról szól ugyanis a történet, hogy feleségünk hagyja el szüleit és követ bennünket, hanem mi, férfiak. Ez igaz azokra nézve is, akik még mindig elmondhatják, hogy az „*ő fejüket nem csavarta el egyetlen asszony sem*”, mert ők választották társukat. Ez sem igaz, mert, ha a feltett kérdésre nemmel válaszolt volna kiválasztottunk, akkor is az övé maradt volna az utolsó döntés. Amiért pedig

igennel válaszolt, ebben az esetben is ő döntött arról, hogy együtt kezdünk hozzá a közös élethez. Természetesen mindenki fenntarthatja magának a változtatás jogát, vagy változtathat a véleményen is. A csoda viszont változatlan, mert csoda, amikor Isten megtalálja számunkra a megfelelő társat, aki fele segítségként kitart mellettünk életünk, vagy élete végéig.

5). A bűnbeesés (1 Móz 3,1–7)

Ennek a történetnek is van néhány vonása, mely másként ejt ámulatba és másféleképpen tölt el a csodálat. Még egyszer nem hivatkozom a hitelvi meggyőződésekre, vagy a dogmatikai háttérre, hanem magával a történet részleteivel foglalkozom. Három fontos szereplője van az eseménynek. Az első a *kígyó*, a második az *asszony*, a harmadik pedig a *férfi*, aki beleesett a történetbe, mint „*Pilátus a krédóba*”. Kérdéssel fordul a kígyó az asszonyhoz, hogy valóban azt mondta nekik Isten, hogy nem ehetnek a kert minden fájának gyümölcséből? Az asszony válaszolt, hogy valóban van egy fa a kert közepén, melynek gyümölcsétől eltiltotta őket Isten, azt hangsúlyozva, hogy, amennyiben mégis esznek belőle, akkor meghalnak. Erre megnyugtatóan kijelentette a kígyó, hogy „*semmi esetre*” sem fognak meghalni, ha a tiltás ellenére esznek abból a gyümölcsből. Sőt, inkább olyanok lesznek, „*akik ismerik a jót és a rosszat*”. Eddig nincs is semmi kivetnivaló a kígyó tanácsában és az asszony szándékában sem, ha arra gondolunk, hogy minket is sokszor sarkall a kíváncsiság olyan

területre is, ahol ugyan nincs sok keresni valónk. Aztán mit látott az asszony? A szóban levő gyümölcs kinézetre olyan, mint a többi, *élvezhető és tekintetre szép*, sőt csábító a „*tudás megszerzésére*”. Mindebben pedig nincs semmi kivetni való. Éppen ezért szakított a gyümölcsből, megkóstolta, és férjének is adott, aki szintén evett belőle. Talán nem is tiltakozott. Ezt követően pedig kiteljesedett a csoda. Először abban, hogy „*felnyílt a szemük*”, aminek köszönhetően tapasztalták mezítlenségüket, melyet korábban nem szégyelltek egymástól, majd következett a többi ismeret megszerzése.

Megengedem magamnak összegezőképpen unitárius álláspontom ismertetését, miszerint ez a bűnbeesés tulajdonképpen komoly feladatot állított az ember elé. Azt is talán, hogy valamiként elfogadja az *ősbűn-szerzés* tudatát, vagy elhatárolja magát tőle, de ennél sokkal fontosabb, hogy a maga, környezete, a világ szolgálatába állítsa a tudást, a folyamatos ismeretet, mely nélkül ma nem lennénk a fejlettség ilyen fokán. Ezt a vélelmet el lehet fogadni és ugyanakkor cáfolni is. A lényegen semmi nem változtat. Még az sem, hogy dogmatikailag magyarázat van az eredendő bűnre, és az sem állítja meg a világ fejlődés-szomját, ha sikerülne belekényszeríteni minden embert a sötétlítés eme tarthatatlan állapotába. Mindez újraismétlődne, mert ha nem a kígyó, akkor valami más sugallná a nőnek, vagy, ha nem neki, akkor a férfinak, hogy szükség van a tudásra. Annak megszerzése, elsajátítása pedig nem minősül(het) bűnnek.

Pap Gy. László

Az Unitárius Alapítvány pályázati felhívása

Az Unitárius Alapítvány pályázatot hirdet 2017. évre. Pályázhatnak a Magyar Unitárius Egyház Magyarországi Egyházkerülete egyházközségei.

A pályázat céljai:

1. Szeretetszolgálati és karitatív tevékenységre, családok, idősek segítése;

2. Az egyházközségek a hitéleti és az egyéb, a hitéletéhez szorosan köthető tevékenységeik megvalósítására (nem lehet rezsiszámla kifizetése);

3. Magyarországi és erdélyi fiatalok részére olyan programok szervezése, amelyek lehetővé teszik egymás kölcsönös megismerését, a közös kulturális gyökerek és közös identitás ápolását.

A pályázatok beadási határideje: **2017. december 8.** A pályázatra kiírt összeg: **960 000 Ft** azaz: kilencszázhatvanezer forint.

A pályázatok elbírálásnál döntőjelentőséggel bír a közhasznú tevékenységek támogatása.

A pályázatban kérjük feltüntetni az egyházközség bankszámlaszámát, mert különben nem tudjuk utalni az elnyert összeget.

A pályázatot 2017. december 8-ig a muehivatal@unitarius.hu címre kérjük elektronikusan és az Alapítvány postai címére hagyományos formában is elküldeni.

A pályázatok elbírálási határideje: **2017. december 14.** A felhasználás (bizonylatok kelte) ideje: **2017. december 15. – 2018. július 15.** Az elszámolás határideje: **2018. július 31.**

Az Unitárius Alapítvány 2015. április 7-től közhasznú alapítványként működik, ezért az elszámolás szigorúbb feltételekkel történik. Kérjük, hogy az elszámolt bizonylatokon a következő szöveget szíveskedjenek feltüntetni: „*Elszámolva az Unitárius Alapítvány 2017. november 30-án kiírt pályázatához*”.

A beszámolóhoz kérjük mellékelni: az egyházközség nevére és címére kiállított számla hiteles másolatát (lelkész és gondnok aláírásával, egyházközségi pecséttel), valamint rövid szöveges beszámolót, a felhasznált célok szerint. Abban az esetben, ha az elszámolás a fenti feltételeknek nem felel meg, akkor a pályázati összeget vissza kell fizetni.

Kívánunk kedves hittestvéreinknek jó egészséget!

Budapest, 2017. november 30.

A Kuratórium nevében: dr. Kiss Balázs elnök
Buzogány Zoltán titkár

Budapesti Unitárius Egyházközség

Szeptember 16-án, szombaton 12 órától nyárbúcsúztató istentiszteletre került sor a festői Magyarúton. Az azt követő együttlésre és ebéden részt vettek azok az elmúlt években konfirmált fiatalok is, akik egy tartalmas hétvégét töltöttek Magyarúton.

Szeptember 23-án, szombaton **Unitárius Kulturális Nap** elnevezésű programsorozatra került sor, immár hagyományosan, szeptember utolsó hétvégéjén. Ismeretterjesztő körsetánkat idén Retkes Attila vezette, melynek keretében megtekintettük idén tavasszal felavatott emlékműünket, melyet 1956 unitárius áldozatainak emlékére állított a Budapesti Unitárius Egyházközség. **19 órakor** kezdődő koncertünkön az 50 éve elhunyt zeneszerzőre, **Kodály Zoltánra** emlékeztünk. Ezen az esten Kodály és Bartók legismertebb műveiből hallhatott a népes közönség válogatást Csucsi Ildikó (fuvola) és Mészáros Nóra (zongora) tolmácsolásában. A rendkívül színvonalas és megható koncerten e két zeneszerző Alma Materének, a Zeneakadémiának ifjú tehetségei: Drahos Evelin (szoprán), Kósa Lőrinc (bariton) és Hotzi Mátyás (cselló) is bemutatkoztak. Immár hagyományosan, **20 órától táncházzal** zártuk programsorozatunkat. Idén is erdélyi: széki és kalotaszegi dallamokat, táncokat tanulhattak, akik ellátogattak – idén is rendkívül szép számban – hozzánk.

Unitárius Kulturális Nap – Táncház

Szeptember 24-én, vasárnap **10 órától** hagyományainknak megfelelően **őszi hálaadó istentiszteletre** került sor, melyet úrvacsoraosztás követett. Az istentiszteleten a szószéki szolgálatot **Máté Ernő** pécsi lelkész végezte, melyet a **Kossuth Rádió** élő egyenes adásban közvetített.

Szeptember 30-án a **MUNOSZ** (Magyarországi Unitárius Nők Országos Szövetsége) **Közügyülésére és Konferenciájára** került sor templomunkban illetve gyülekezeti termünkben. Kászoni-Kövendi József üdvözlő szavai után 10 órától kezdő áhitatot tartott Szent-Iványi Ilona egyházkerületi jegyző, majd Bartha Mária Zsuzsanna és Sigmund Julianna előadásait hallgathattuk

meg. Ezt követően istentiszteletre majd a Nőszövetség Közgyűlésére került sor templomunkban.

A 2017-2018-as tanévben (idén október elején) ismét elkezdődtek egyházközségünkben a konfirmációi káté illetve a „Kerek a világ” vasárnapi iskolai foglalkozások. Előbbire kéthetente, utóbbira minden vasárnap várjuk továbbra is a gyermekeket, fiatalokat.

Október 8-án, vasárnap az **aradi vértanúkra** emlékezve ünnepi istentiszteletet tartottunk. A szószéki szolgálatot **Rácz Norbert Zsolt** kolozsvári lelkész végezte. Istentiszteletünkön közreműködött a Kolozsvár-Belvárosi Unitárius Egyházközség **Unisono** kórusa, akiket koncertjük után szeretetvendégségre vártuk gyülekezeti termünkbe.

Október 22-én, vasárnap az **1956-os** eseményekre emlékezve ünnepi istentiszteletet tartottunk, prédikált Kászoni-Kövendi József. Istentiszteletünk után megkoszorúztuk udvarunkon 1956 unitárius áldozatai tiszteletére állított emlékművet.

Október 29-én, vasárnap **reformáció** ünnepi istentiszteletünkön a szószéki szolgálatot **Léta Sándor** végezte.

November 1-én 18 órától hagyományainknak megfelelően **emlékistentiszteletet** tartottunk halottak napján gyülekezeti termünkben, **Szabó Csengele és Bardócz Tódor András** szolgálatával.

Dévai zarándokok Budapestről

November 4-én egyházközségünk tagjainak egy csoportja **Dévara** utazott, hogy részt vegyen a szombati zarándoklaton, illetve vasárnapi istentiszteleten. A rendkívül tartalmas hétvégén lehetőségünk volt Vajdahunyad várát is megtekinteni.

November 12-én istentiszteletünkön **Dávid Ferenc**re emlékeztük gyülekezeti termünkben. Prédikált **Kászoni Kövendi József**. Az istentiszteletre vasárnapi iskolás gyermekek **Jancsik Márta** hitoktató vezetésével szép műsorral készültek.

November 26-án 10 órától megrendezett **családi napunkon** megtelt a gyülekezeti termünk és a konyhánk

Adventi családi nap

gyermekkel, muzsikával, illatokkal, karácsonyi hangulattal: immár hagyományosan mézes puszedliket süttünk, adventi koszorút készítettünk, illetve lehetett gipszfigurákat és üvegmatricákat is festeni.

December 3-án, advent 1. vasárnapján ünnepi istentiszteletünkön a szószéki szolgálatot Kászoni-Kövendi József végezte. Istentiszteletünk keretében **Dévény Annára** is emlékeztünk születésnapján Panni néni kedvenc műveiből összeállított koncerttel. Közreműködtek művészbarátai: Simon Izabella, Hauser Adrienne, Mészáros Nóra zongoraművész, Sümegi Eszter, Bazsinika Zsuzsanna, Illényi Eszter operaénekesek, a Semmelweis Vonósnégyes, Csuci Idikó fuvolaművész, illetve Bencze Ilona előadóművész.

December 10-én, advent 2. vasárnapján ünnepi istentiszteletünk után rendkívüli tisztújító **közyűlést** tartottunk. Egyházközségünk közgyűlése új vezetőséget választott A Budapesti Unitárius Egyházközség választott világi vezetőinek mandátuma 2017-ben lejárt, ezért tisztújító közgyűlésre került sor 2017. december 10-én. A közgyűlésen 43 szavazati joggal rendelkező egyházközségi tag jelent meg, akik három évre megválasztották az egyházközség gondnokát, jegyzőjét és pénztárnokát, valamint a 12 fős presbitériumot, három fő jelölőbizottsági tagot és három fő egyházkerületi közgyűlési képviselőt.

A választás eredményeként az egyházközség régi-új gondnoka **Kaveczkiné dr. Farkas Katalin** lett, aki 2014 márciusától 2016 októberéig már betöltötte ezt a tisztséget. Jegyzőnek **dr. Fori Hajnal**, korábbi presbitert választotta meg a közgyűlés, pénztárnoknak pedig **Zoltán Csabát**.

A 12 fős presbitérium megválasztott tagjai közül nyolcan már korábban is tagjai voltak ennek a testületnek. Az újra választott tagok: **Buzogány Zolán**, **Bencze Margit**, **Tim Katalin**, **dr. Vajda László**, **Demján László**, **Retkes Attila**, **dr. Barabássy Sándor** és **Sass Bernadett**. A közgyűlés először választotta presbiterré **dr. Mihály Noémit**, **Bernáth Mártát**, **Soós Juditot** és **Jakabné Szávuly Jolánt**.

A közgyűlés **Buzogány Zoltánt**, **dr. Fori Hajnalt** és **Zoltán Csabát** választotta az egyházközségi jelölőbizottság tagjaivá.

A közgyűlés döntése értelmében egyházközségünket az egyházkerületi közgyűlésben **dr. Vajda László**,

A Budapesti Belvárosi Egyházközség gitárzenekara

Buzogány Zoltán és **dr. Mihály Noémi** fogja képviselni a következő három évben.

Az újonnan megválasztott tisztségviselőknek szeretettel gratulálunk és egyházközségi munkájukra Isten gazdag áldását kérjük. Azoknak is köszönettel tartozunk, akiket végül nem választott meg a közgyűlés, de vállalták a megmérettetést. Egyházközségünk az ő, mint minden más egyházközségi tag, munkájára, támogatására a jövőben is számít.

Közelgő eseményeinkről röviden:

December 17-én, advent 3. vasárnapján ünnepi istentiszteletünkön ismét gyönyörű dallamok csendülnek fel: Egyházközségünk szeptemberben alakult **gitárzenekara Tokos Zoltán** vezetésével karácsonyi dallamokkal készül. (Gitárzenekarunk tagjai: Vajda László, Ribol Katalin, Csuci Klára, Fogarasi Márta, Fridél Csenge és Zselyke, Tim Réka, Vad Réka, Varró Minka, Búza Botond, Kiss Ernő, Papp Áron) A továbbiakban Telemann Nyitánya után Giuliani Sicilianoja és Vivaldi Concertója csendül fel Tokos Zoltán és az **Ádám Jenő Kamarazenekar** tolmácsolásában. Vezényel: Szentmáry Kálmán. Ugyancsak **december 17-én, vasárnap 16 órától** kerül megrendezésre **karácsonyfa ünnepélyünk**. **December 24-én**, advent 4. vasárnapján is ünnepi istentiszteletre várjuk kedves Testvéreinket, majd **16 órától szentesti áhítatra** kerül sor, ahol Szabó Csengele vezetésével felidézzük Jézus születéstörténetét Bibliai versek és karácsonyi dallamok segítségével a karácsonyfaizzók kicsiny fényében.

December 25-én, hétfőn **9 és 11 órakor**, illetve **26-án**, kedden **11 órakor karácsonyi ünnepi istentiszteletre** kerül sor templomunkban, ahol az Úr asztalát megterítjük. **December 31-én**, vasárnap **ősztetendi** ünnepi istentiszteletre kerül sor, a szószéki szolgálatot Kászoni Kövendi József végzi.

2018. január 1-én, hétfőn **11 órakor újévi** ünnepi istentiszteletet tartunk. **Január 7-én**, vasárnap a vallásszabadság kihirdetésének 450. évfordulóján ünnepi istentisztelet lesz. Ünnepi ez az év: **január 28-án**, vasárnap Ünnepi Istentiszteletünket, melyre ugyancsak a vallásszabadság jegyében kerül sor a **Kossuth Rádió** élő adásban közvetíti.

Mészáros Nóra, Zoltán Csaba

Bartók Béla Unitárius Egyházközség

Dinnyés József

Gergely Felicián és Pozsgai Zsolt

A Nyitott templomok napján és az Ars Sacra Fesztivál keretében 2017. szeptember 16-24. között, egyházközségünk a következő programokat szervezte az érdeklődőknek:

Szeptember 16-án, szombaton 20 órától „*Atya Isten tarts meg minket!*” címmel, Dinnyés József tartotta meg előadóestjét (Korai protestantizmus énekei – Megújult vallás dalai).

Szeptember 17-én, vasárnap 10 órától, istentisztelettel egybekötött *Tavaszi az Őszben!* című, Fazakas-Kosztai Tibor festőművész tanítványainak rendhagyó templomi kiállítására került sor. Az istentiszteleten a szolgálatot Léta Sándor végezte. Az istentisztelet után a kiállítást Gergely Felicián gondnok, a rendezvénysorozat mentora nyitotta meg. Gordonkán Szabó Réka és Szabó Lilla játszottak.

A kiállítók névsora: Bandúr Bálint, Bandúr Dániel, Bandúr Tamás, Farkas Eszter, Gódor Petra, Hankó Zsombor, Illik Gergő, Juhász Judit, Juhász Veronika, Keszthelyi Julianna, Komáromi Zsófia, Kupor Bence, Kupor Levente, Kupor Zoltán, Kurunczi Benedek, Lutischán Emese, Marosvári Kata, Pap Noémi,

Szabó Réka és Szabó Lilla gordonkázik

Sebestyén Sára, Souza-Bori Bianca, Szabó Gergő, Szabó Réka, Tóth Bálint, Tóth Edit Anna, Tóth Szonja. A kiállítás kurátora Fazakas-Kosztai Tibor festőművész, a kiállítás rendezője Marosvári Kata képzőművész volt. A programsorozatunkat Ferencváros Önkormányzata támogatta.

Szeptember 18-án, hétfőn 18 órától, Pozsgai Zsolt Csendkút című művészfilmjének (2007) megtekintése volt soron. A vetítés után Gérecz Attiláról '56-os mártírköltőről, a film főhőséről és a látott alkotásról beszélgetett Gergely Felicián, az egyházközségünk világi vezetője, az író-rendezővel a közönség bevonásával.

Szeptember 23-án, szombaton 18 órától Szakrális magyar népdalok – részletek Gárdonyi Géza Füveskönyvéből – című előadásra került sor Faragó Laura, Magyar Örökség-díjas népdalénekes, énekművész előadásában.

Szeptember 24-én, vasárnap 10 órától, úrvacsoraosztással egybekötött ünnepi istentiszteleten került sor Léta Sándor lelkész szolgálatával. Az elhangzott prédikáció központi gondolata az Ars Sacra hét mottója „*Ne féljete!*” (Jer. 42,11) volt.

A Magyar Unitárius Egyház Főtanácsa elismerésben részesítette a Bartók Béla unitárius egyházközség lelkészét és gondnokát.

Léta Sándor lelkészünk elismerő oklevelet egyházunk világhálós megjelenésében végzett munkájáért és a felnőtt konfirmáció terén megvalósított tevékenységéért kapta.

Gergely Felicián egyházközségi gondnokunknak az oklevelet, mint a Budapesti Heltai Gáspár könyvesbolt korábbi vezetőjének adta a Főtanács, a Magyarországi Egyházkerületben kifejtett kulturális és missziós tevékenységéért.

Léta Sándor

Pestszentlőrinci Unitárius Egyházközség

Szeptember 16-án a Pestszentlőrinci Nőszövetség tagjai Tóthné Erdő Mária presbiter asszony szervezésében gyönyörűen kitakarították az egész templomos ingatlant. Már-már hagyomány, hogy a nagy ünnepek előtt a gyülekezet asszonyai nagytakarítást végeznek, a hívek öröme.

A lőrinci gyülekezet lelkésze, gondnoka és néhány presbitere részt vett a *Az unitárius közösség Jókai Egy az Isten című regényében* c. kiállítás megnyitón szeptember 14-én a Petőfi Irodalmi Múzeumban.

Szeptember 24-én ünnepi úrvacsoraosztással egybekötött istentiszteletet tartottunk, melyen a szolgálatot, a gyülekezet lelkésze végezte.

A lőrinci hívek a Reformáció Emlénapon

A 18. kerületi protestáns gyülekezetek Reformáció emléknapot tartottak **2017. október 7-én**, szombaton a Pestszentimrei Sportkastélyban (1188 Budapest, Kisfaludy u. 33/c.). Kaptunk egy standot, ahol bemutattuk unitárius kiadványainkat. A lelkész és a gondnok szinte végig részt vettek az egész napos rendezvényen, híveink pedig két óránként váltották egymást az unitárius standon, beszélgettek az érdeklődőkkel. Hála és köszönet érte. Délután egy beszélgetés volt a kerületi lelkészekkel, melyen Szent-Iványi Ilona is részt vett, *Mit jelent nekem a reformáció: lelkészek vallomásai a reformációról és hitükről* címen.

A gyülekezet presbitériuma úgy határozott, hogy részt vesz a dévazarándoklaton 2017. november 4-5 napjain. A gyülekezet lelkésze kölcsönkérte az Ökumenikus Segélyszervezet 9 fős kisbuszát és lelkész, gondnok, presbiter azzal indultak útra. A szállást Kovács Levente presbiter szervezte, Böjte Csaba dévai gyermekotthonának a vendégházában, ahol nagyszerű ellátásban volt részünk. Giba Ferencgondnok a pestszentlőrinci gyülekezeti zászlóval vonult be a dévai várba. A gyönyörű ünnepi istentisztelet és műsor után megkoszorúztuk Dávid Ferenc egyházalapító püspökünk emlékművét a vár cellában. Az együtt töltött két nap alatt nagyon sok szép élményben, gyülekezeti csapatépítő beszélgetésekben volt részünk.

Dévai kirándulás

November 12-én, vasárnap emlékeztünk egyházalapító püspökünkre, Dávid Ferencre. A lelkész áhítata után Páskándi Géza Vendégség című drámájának felidézésére került sor. Vendégművészeink: Szalóczy Pál és Papp János voltak. Csodálatos előadásban volt részünk. Az ünnepi műsor után a gyülekezeti teremben meleg ebéddel, szeretetvendégséggel vártuk a híveket!

Október hónaptól elkezdődött a konfirmációra való felkészülés a gyülekezeti lelkész vezetésével.

Gyülekezetünk új tagjai a Brassóból érkezett Sztás család. Sztás Anikó Erdélyben is lelkes ifjúsági tag volt, felajánlotta, hogy november hónaptól az istentisztelettel egy időben gyermek foglalkozást tart a gyülekezeti teremben.

A gyülekezet a 18. kerületi Önkormányzati pályázaton elnyert összegből október-november hónapban kicseréltette a belső bejárati ajtókat, hőszigetelt fából készült ajtókra, valamint új hőszigetelt ablakok kerültek a melléképítményekbe is.

A gyülekezetben jó hangulat uralkodik, a hívek sok közmunkát végeznek. Az egyetlen probléma a kántor utódlás megoldása. Bácskai Ágnes kántor asszony idősödő korára és megromlott egészségi állapota miatt már egyre ritkábban tudja ellátni ezt a szép szolgálatot. Alkalmanként zeneakadémiai hallgatók kántorizálnak, de a gyülekezet eljárásága szeretne egy állandó utódot találni.

A Pestszentlőrinci templomban december 17-én, vasárnap délelőtt 11 órakor lesz a karácsonyfa ünnepély.

Lőrinci zarándokok Déván

Dr. Szent-Iványi Ilona

Füzesgyarmati Unitárius Egyházközség

Mozgalmas életünk valóban tovább zajlott szeptember folyamán is. Az iskolai évkezdés után, **szeptember 17-én** megtartottuk a templomi hittanos évnyitót is gyerekeinkkel.

21-én meghívottként részt vettem az Önkormányzat szeptemberi testületi ülésén, amely után egyeztetünk a városvezetéssel a templomkertbe tervezett pihenő park készítéséről.

22-e városunk nagy ünnepe volt, mert a reformátusoknál felszenteltük a II. világháborúban elvitt két harang helyébe készítetteteket. Kis gyülekezetünk is 50 ezer forinttal járult hozzá a több milliós kiadáshoz, de híveink közül sokan személyesen is adakoztak. A debreceni püspök jelenlétében sok lelkész vett részt a megható ünnepségen, e sorok írója is szolgált az ökumenikus istentiszteleten. Most már hét harang szól a településen azzal a haranggal, aminek készítését a temetőben lélekarhangként e sorok írója kezdeményezte annak idején.

Szeptember 24-én, az Őszi Hálaadás Napján három helyen osztottunk úrvacsorát, amikor helyben 17-en, az idősek otthonában 6-on és gulán 11-en éltek ezzel a lehetőséggel. Az ünnep után egyeztetünk Lezsák Sándorral, a parlament alelnökével, hogy jövőben, július 8-án részt fog venni a búcsúnkon, amikor ünnepeljük egyházunk születésének 450. éves évfordulóját Dávid Ferenc-pihenőpark és emléktábla avatással, valamint konfirmációval.

28-án, Budapesten a Magyarok Világszövetség Házában részt vettünk a Horthy Miklós életéről készült dráma ősbemutatóján. Másnap, szintén a fővárosban, az Attila Hotelben emlékszobát avattunk szertartásunkkal a Kormányzó nevére, ahol feleségemmel hosszabb műsort mutattunk be, két unokánk, Gergő és Dorka előadta az Örökségünk című éneket.

Október 1-jén az Idősek Világnapján imádsággal köszöntöttük szépkorú testvéreinket. Október 1-3. között Nagyváradon részt vettünk a teológiai ballagásunk 43. évfordulóján.

Október 5-én az említett Attila Hotelben 40 perces, énekes-verses előadásra kértek fel.

Ökumenikus istentisztelet október 22-én

6-án ott voltunk a városi rendezvényen az aradi vértanúk emléknapján és koszorúztunk.

7-én Vésztőre voltunk hivatalosok egy találkozóra, ahol '48-as és katonadalokat énekeltünk.

8-án Hatvan városába voltunk hivatalosak az évi szokásos Szent György lovagavatásra.

14-én utolsó útjára kísértük és eltemettük Vásárhelyi Irén, 87 esztendőst élt, egyedül élő református testvérünket. Az unitárius szertartás elvégzésére keresztlánya kért fel minket.

Október második felében és novemberben több orvosi kivizsgálásra kellett megjelennem és emiatt sok egyházi és világi rendezvényről, gyűlésről kellett távol maradnom.

20-án városunkban tartotta a megyegyűlés kihelyezett ülését, amelyen részt vettem. A központi rendezvényen felavatták az újonnan készített 1956-os emlékművet, utána a művelődési házban ünnepi műsor következett és elismeréseket, díjakat osztottak ki.

Október 22-én hármas ünnepet ültünk, emlékeztünk az '56-os eseményekre, aztán a gyülekezet megalakulásának 115. évfordulójára és a fénypont az emléktábla avatása volt, amelynek során Homoki F. Lajos (1887-1968), gyülekezetalapító, presbiter, gondnok és országos hírvő lovászmester emlékét örökítettük meg ökumenikus istentisztelet keretében. Incze Lászlóval, a Csánki Dezső Helytörténeti Egyesület alelnökével előbányásztunk sok anyagot, de kaptunk a Gyomaendrődön fellelt unokáktól is, amikből kiállítást rendeztünk az emlékezésre. A leszármazottak közül 12-en eljöttek, az egyik unoka beszédet is mondott. 23-án délután volt a városi megemlékezés az újonnan felavatott emlékműnél műsorral egybekötve, ami után emlékgyertyákat gyújtottunk és helyeztünk el a szobornál.

29-én befejeztük a Reformáció 500 rendezvénysorozatunkat, a képkiallítást is bezártuk.

November 1-én emlékeztünk elköltözött szeretteinkre és gyertyát gyújtottunk emlékükre.

5-én imádsággal emlékeztünk a gyászra, az 1956-os forradalom oroszok általi elfojtására.

Homoki F. Lajos gyülekezetalapító emléktáblájának leleplezése

12-én Dávid Ferenc énekével és róla szóló versekkel emlékeztünk reformátorunk halálára.

26-án a helyi Hajnal István Idősek Otthonában adventet nyitó istentiszteletet tartottunk.

Október-november folyamán, ahogy az időnk és időjárás engedte elkészítettük a terveit annak a pihenőnek, amit jövőre szándékozunk felavatni az alföldi búcsú alkalmával és amihez az anyagi forrást ismét az EMMI-től nyertük. Elköltöztettük a kerítést, kiástuk az alapot, megtörtént az alapozás valamint a térburkoló kövezet lerakása. Tavasszal készül el a fedett pihenő asztallal, paddal. A tetőn ezzel a felírással: DÁVID FERENC PIHENŐ 1568-2018.

December 2-án gyülekezetünk gondnokasszonya, az iskola igazgatóhelyettese vezetésével börsét tartottak, amelynek során használt gyermekruhákat, játékokat osztottak szét.

Ezen a szombaton e sorok írója Budapesten, a Szent Margit Gimnázium dísztermében rendezett ünnepségen átvette a Horthy Miklós Társaság elnökétől, Zetényi-Csukás Ferentől, *„a kormányzó úr munkásságának elismertetése érdekében végzett munkájáért és a magyarságnak tett szolgálataiért a Horthy Miklós érdemeim kitüntetését”* – szól a méltatás.

3-án Mikulás napi megemlékezést tartottunk a templomban a megjelent gyermekeinkkel és meggyújtottuk az adventi koszorút (amit most is Klinszky Éva adott) az első gyertyát.

Délután ökumenikus szertartással nyitottuk meg az adventet a református templomban. Az ünnepi hangver-

seny után meggyújtottuk a városvezetéssel a hatalmas koszorút az első gyertyát. Az advent folyamán több alkalommal meghívásnak tettünk eleget több helyről, ahol adventi összeállítással készítettük elő a karácsonyt. Így 21-én az Idősek Otthonában tartottunk ökumenikus ünnepséget a három felekezet lelkészeinek szolgálatával és a mi műsorunkkal.

24-én délután 5 órától tartjuk a karácsonyfa ünnepségünket. Gyermekeink angyalcsomagot kapnak. Templomjárásukért, hittanórai munkájukért pénzjutalmat is kapnak az Unitárius Alapítvány pályázati díjából. Kiosztjuk a rászorulóknak, felekezeti hovatartozás nélkül, a Gondviselés Segélyszervezet ajándékcsomagjait, valamint az onnan elnyert pénzösszeget is, amit villanyfogyasztásra, tüzelőre, fűtéspótlásra használhatnak fel az idei tél folyamán.

25-én úrvacsorázó istentiszteletre várjuk híveinket templomunkban, a Hajnal István Idősek Otthonában, valamint Gyulán, a Pándy Kálmán megyei kórház ökumenikus kápolnájában.

31-én éjfélkor nem marad el a szilveszteri istentisztelet, amikor elbúcsúztatjuk a 2017-es évünket és köszöntjük a 2018-ast. Harangszóval és pezsgőbontással is köszöntjük egymást.

Köszönjük híveinknek, támogatóinknak egész évi kitartását, lelki és anyagi segítségét.

Istentől áldott, eredményekben, sikerekben, erőben, egészségben, hitéletben gazdag új esztendőt kívánunk mindenkinek. Bort! Búzá! Békességet!

Balázi László lelkész

Kocsordi Unitárius Egyházközség

Becsengettek! Az iskola megkezdésével újult erővel kezdtük meg a vallásórákat, az őszi időt egyházközségünk és szórványaink életében.

Az istentiszteleteket követően elhangzottak az élménybeszámolók, öröendezés az újra találkozásokért, a tervek megbeszéléseért. Beindul a konfirmációs felkészítő, Nőszövetség, a tevékenységek.

Őszi hálaadás ünnepét követően szeptember 30-án, részt vettünk a Magyar Unitárius Nők Országos Szövetségének közgyűlésén, Budapesten.

Reformáció, Halottak napi és Dávid Ferenc ünnepi istentiszteleteket tartottunk.

November 20-án hétfőn vendégül láttuk a kihelyezett ünnepi önkormányzati ülést a reformációval kapcsolatosan, melyen részt vettek a felekezetek képviselői valamint az önkormányzati testület és szépszámu hallgatóság. Ez alkalommal bejelentette az önkormányzat,

mint konzorciumi partner, hogy a Magyar Unitárius Egyházkerület Kocsordi Unitárius Egyházközségének pályázata a templom környezetének fejlesztésére 100%-os pozitív elbírálással támogatásra került. Egyházközségünk a pályázattal kapcsolatban tájékoztatást is szervezett a vasárnapi istentisztelet keretében, amely alkalomból Róka László nyíregyházi unitárius keblitanácsosunk, a pályázati iratanyag kivitelezője és tanácsadó beszámolt az eddig elvégzett munkáról és hogy milyen lépések következnek ezután a törvényeknek megfelelően. Hálás köszönet érte.

Több haláleset is megrázta közösségünket az elmúlt hónapokban. A lelkigondozói alkalmakon idején novemberben és decemberben a veszteség- és gyászfeldolgozással foglalkozunk, ezt állítjuk a középpontba.

December hónapban az ünnepek előkészítésén munkálkodunk, gondoskodunk a betegek, rászoruló, idősek és a gyermekek örömeiről.

Bartha Mária Zsuzsanna

Ülésezett a Magyar Unitárius Egyház Zsinata Ürmösön

Fotó: Molnár Lehel

A Magyar Unitárius Egyház Magyarországi Egyházkerületének kiadványa. Megjelenik kéthavonta.

Alapítási év: 1947. HUISSN 01331271. Szerkesztőbizottság: Kriza János főszerkesztő.

Szerkesztők: Bartha Mária Zsuzsánna, Retkes Attila, Szász Adrienne, Farkas Wellmann Éva.

Lapterv, tördelés: Kriza János. Szerkesztőség címe: 1055 Budapest. Nagy Ignác u. 2-4.

Telefon/fax: 311-2801; unitariuselet@gmail.com; Index: 25 842.

Terjesztő, felelős kiadó: Magyar Unitárius Egyház Magyarországi Egyházkerülete. Előfizetés: mue@unitarius.hu; Éves előfizetés ára: 3.600 Ft.

A lapszámok interneten előrhetők a tudastar.unitarius.hu oldalon. Adományokat szívesen fogadunk. Bankszámlaszám: 11713005-20011631.

Nyomda: Rózsadomb Contact Kft. Budapest II. kerület, Balogvár utca 1. Felelős vezető: Messinger Miklós.

Kéziratokat nem őrzünk meg és nem küldünk vissza. A lapban közölt írások nem tükrözik feltétlenül a szerkesztőség álláspontját.